

SERMONES

S. LEONI MAGNO ATTRIBUTI.

ADMONITIO IN TRACTATUM SEQUEMTEM.

Hic tractatus e Vaticano codice 2546 a Gerardo Vossio præposito Tungrensi primum editus, et insertus inter Miscellanea sanctorum aliquot Patrum subjecta editioni S. Gregorii Thaumaturgi Mogunt. an. 1604, in aliis subinde S. Leonis editionibus locum habuit. Notavit autem Vossius in eo ms. hunc titulum minus congruum præferri: Leo papa primæ sedis episcopus ad Flavianum de erroribus Eutychetis; perinde ac si ipsa esset epistola ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum directa. Nos eundem tractatum reperimus in alio cod. Vat. Regiæ Succæ 159, sæculi circiter xiv, qui Leonis Opera continet. Hæc autem eidem inscriptio est pag. 160: Fides Leonis papæ, quam S. Gregorius in epistolis suis mirabiliter laudat, ita dicens: « Quisquis fidem S. Leonis papæ auget vel minuit, vel usque ad minimum atomum pleniter non amplectitur, ullo modo non episcopus est dicendus, sed anathemate plectendus est. » Quæ tamen S. Gregorius non de hoc tractatu, sed de celebri ad Flavianum epistola scripsit. Similiter post eum tractatum hæc annotatio ibidem ponitur: Canones præcipiunt in prima synodo legendas epistolas B. Leonis papæ, quas scripsit ad Flavianum de errore Eutyctis. Eundem etiam tractatum nacti sumus in ms. Vat. 551, quem diversum a codice Vossii palebit ex nonnullis variantibus, ac præsertim ex notatione ultima. Est codex xii circiter sæculi, et Hieronymi Epistolas continet, quibus hic tractatus præmittitur cum hoc titulo: Leo papa primæ sedis episcopus ad (et additum posteriori manu) Flavianum, ubi primæ manus scriptura deleta fuerat. Subjicitur postea notatio: Hæc est illa fides quam S. Gregorius, etc., ac dein: Canones præcipiunt, etc., ut in Vat. Regiæ.

Quesnellus hunc tractatum veluti certo spurium in appendicem rejiciendum credit eo nomine quod centonem ex Leonis scriptis consutum habuerit. Omnia enim hinc inde ex variis S. pontificis textibus ad verbum descriptis nunc ex Sermonibus nunc ex Epistolis sumpta sunt, quæ indicantur in margine. Vossius post indicatos fontes unde hic tractatus compactus fuit, hæc subjicit: Quæ vel ideo loca per nos collata hic adducere visum est, ut constet hanc veram S. Leonis esse doctrinam. An autem præsens hic tractatus ita ab ipso S. Leone sit conscriptus, an ab aliis sit ex ejus doctrina confectus, curiose hic indagandum haud videtur. Unum sane hoc ex Epistolis S. Leonis exploratum habemus, quod eadem sæpe in aliis atque aliis repetantur: At inscriptionis falsitas suspicionem primum ingerit; dein difficultatem faciunt nonnulli textus qui veluti rationem antecedentium præferunt, cum antecedentibus autem non satis cohærent, ut potissimum liquebit ex notatione 38. Igitur de centone, quem aliquis minus perite congressit, dubitari non posse credimus; ac proinde hunc tractatum in appendice, in quam fuerat a Quesnello conjectus, relinquendum putavimus. Primum autem locum huic centoni dedimus, eo quod opera hujusmodi mediæ cujusdam conditionis inter sincera et supposititia sint; neque enim a Leone omnino alienum est, quod ex ejusdem verbis constat atque sententiis; neque rursus omnino ipsius proprium, quod ab alio concinnatum fuit. Vossius licet uno codice in hoc tractatu edendo usus sit, aliquas tamen variantes annotavit in margine, quas ex lectione Sermonum, vel Epistolarum sumpsit, easque solas posteriores editiones exhibent. Nos ex duobus mss. paulo ante allegatis Vat. et Regio alias subjiciemus, vel ubi opportunum fuerit, indicata veteri lectione, transferemus in textum.

395 SERMO I.

Ser. Tractatus adversus errores Eutychetis et aliorum hæreticorum.

CAP. I. — ^a Ad Ecclesiæ filios instruendos addendum est nostri Sermonis obsequium. Non enim timeamus ne spirituales et eruditi nota fastidiant, ad quorum fructum pertinet aliis ^b insinuare quod ipsi cum magna sui utilitate didicerunt. Fiat ergo per corda omnium, dispensatio munerum divinorum, et ^c servitutum oris nostri docti indoctique non spernant. Adsit etiam nostræ fidei ipsius largitas de cujus majestate loqui ^d tentamus, ut ad profectum totius Ecclesiæ suæ et vos capaces et nos faciat abundantes. Cum igitur ad intelligendam dignitatem Spiritus sancti oculos mentis intendimus, nihil diversum ab excellentia Patris et Filii cogitemus: quia in nullo ab unitate sua discrepat ^e divinæ Trinitatis essentia. Sempiternum est Patri, coæterni sibi Filii esse genitorem. Sempiternum est Filio, Intemporaliter a Patre esse progenitum. Sempiternum quoque est Spiritui sancto,

A Spiritum esse Patris et Filii: ut numquam sine Filio Pater, numquam Filius sine Patre, numquam Pater et Filius sine Spiritu sancto fuerint; et omnibus existentiae gradibus exclusis, nulla ibi persona sit ^f anterior, nulla posterior. Hujus enim beatæ Trinitatis ^g incommutabilis Divinitas una est in substantia, indivisa in opere, consors in voluntate, par in omnipotentia, æqualis in gloria. De qua cum Scriptura sancta sic ^h loquitur ut aut in factis aut in verbis aliquid ⁱ designet, quid singulis videatur convenire personis, non perturbatur fides catholica, sed docetur: ut per proprietatem aut vocis aut operis insinuetur nobis veritas Trinitatis, et non dividat intellectus quod distinguit auditus. Ob hoc enim quædam sive sub Patris, sive sub Filii, sive sub Spiritus sancti appellatione promuntur, ut confessio ^j fidelium in Trinitate non erret. Quæ cum sit inseparabilis, numquam intelligeretur Trinitas esse, si semper ^k inseparabiliter diceretur. Bene ergo ipsa difficultas loquendi cor nostrum **396** ad intelligentiam trahit, **B** et per infirmitatem nostram cælestis doctrina nos

^a Ex serm. 2 de Pentec., cap. 1, 2 et 3 fere integro transcriptum, verbum e verbo.

^b Ita duo nostri codices et editi ante Quesnellum, apud quem, insinuari, ut in serm. 2 de Pentecoste, cap. 1.

^c Sic ex iisdem mss., quibus concinit lectio ejusdem sermonis. Vulg., sermonem.

^d Al., gestimus. Vossius.

^e Al., Divinitatis essentia. Vossius.

^f Cod. Vat. Reg., prior, et delet verbum sit.

^g Al., et incommutabilis Deitatis una est substantia. Vossius.

^h Ms. Vat. Reg., loquitur.

ⁱ Al., assignet quod singulis videatur convenisse personis. Vossius.

^j Idem Vossius. Alias, credentium.

^k Duo nostri codd., inseparabilis.

adjuvat : ut quia in deitate Patris, Filii et Spiritus sancti nec singularitas est nec diversitas cogitanda, vera unitas et vera Trinitas possit quidem mente simul sentiri, sed non possit simul ore proferri. Fundata igitur, dilectissimi, in cordibus nostris hac fide, ^a salubriter credimus quod tota simul Trinitas una virtus est, una majestas, una substantia, ^b indiscreta operatio, inseparabilis dilectio, indifferens potestas, simul implens omnia, simul continens universa. Quod enim est Pater, hoc est et Filius, hoc est et Spiritus sanctus; et vera Deitas ^c in nullo esse aut minor aut major potest. Quæ sic in tribus est confitenda personis, ut et solitudinem non recipiat Trinitas, et unitatem servet æqualitas.

CAP. II. — ^d Numquam enim ab omnipotentia Patris, et Filii, Spiritus sancti est discreta majestas. Et quidquid in dispositione omnium rerum agit divina moderatio ex totius venit providentia Trinitatis. Una est ibi benignitas misericordiæ, una censura justitiæ; nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum. Quæ ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus sanctus. Cumque alia sit persona missi, alia mittentis, alia promittentis, simul nobis et unitas manifestatur et Trinitas; ut essentia habens æqualitatem, et non recipiens solitudinem, et ejusdem substantiæ et non ejusdem intelligatur esse personæ. Quod ergo salva cooperatione inseparabilis Deitatis, quædam Pater, quædam Filius, quædam proprie Spiritus sanctus exsequitur, nostræ redemptionis dispositio, nostræ salutis est ratio. Si enim homo ad imaginem et similitudinem Dei factus (*Gen. 11*), in suæ naturæ honore mansisset, nec diabolica fraude deceptus, a lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator mundi creatura non fieret : neque aut sempiternus temporalitatem subiret, aut æqualis Deo Patri Filius Deus formam servi, et similitudinem carnis peccati assumeret. Sed quia *invidia diaboli mors intravit in orbem terræ* (*Sap. 11*), et aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi causam nostram ille susciperet sine majestatis suæ damno, et **397** verus homo fieret, et solus peccati contagium non haberet : divisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis, ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Si igitur duce gratia, dilectissimi, fideliter sapienterque noscamus, quid Patri, quid Filio, quid Spiritui sancto in reparatione nostra proprium, quidve commune sit; ea quæ pro nobis humiliter et corporaliter gesta sunt, ita proculdubio suscipiemus, ut nihil indignum de una atque eadem Trinitatis gloria sentiamus. Quamvis enim nulla mens ad cogitandum de Deo, nulla ad loquendum lingua sufficiat, tamen quantumcumque illud est quod humano intellectu de essentia paternæ Deitatis attingitur, nisi unum atque idem est, ^e cum vel de Unigenito ejus, vel de Spiritu sancto cogitatur, non pie sapitur, sed nimis carnaliter caligatur, et ipsum quod de Patre congruenter sentiri videbatur, amittitur : quia de tota Trinitate receditur, si in ea unitas non tenetur. Nulla autem ratione vere est unum, quod aliqua est

A inæqualitate diversum. Cum ergo ad confitendum Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum aciem mentis intendimus, procul ab animo formas visibilibus rerum, et ætates temporalium naturarum, procul corpora locorum, et loca corporum repellamus. Diccedat a corde, quod spatio extenditur, quod sine concluditur, et quidquid nec semper ubique, nec totum est. Cogitatio de Deitate Trinitatis concepta, nihil per distantiam intelligat, nihil per gradus quærat; ¹ aut si quid dignum Deo senserit, nulli hoc ibi audeat negare personæ.

CAP. III. — ^j Hanc autem fidem non terrena sapientia reperit, nec opinio humana persuasit; sed ipse unigenitus Filius docuit, ipse Spiritus sanctus instituit : de quo nihil est aliter, quam de Patre et de Filio sentiendum : quia licet non sit Pater, non sit Filius, non tamen est a Patre, Filioque divisus. Et sicut propriam habet in Trinitate personam, ita unam habet in Patris, et Filii Deitate substantiam, omnia implementem, omnia continentem, et cum Patre, et Filio universa moderantem in sæcula. Quid enim tam adversatur prophetis, tam repugnat Evangeliiis, tam denique est apostolicis rebelle doctrinis, quam in Domino Jesu Christo ex Maria virgine genito, et sempiterno Patri intemporaliter coæterno, unam ac singularem prædicare naturam? Quia si hominis tantum intelligenda est, ubi est quæ salvat Deitas? si tantummodo **398** Dei, ubi est quæ salvat humanitas? Fides autem catholica, quæ omnibus resistit erroribus, etiam istas simul impietates refutat, damnans Nestorium divina ab homine dividentem, detestans Eutychem in divinis humana vacuantem : quoniam veri Dei Filius, Deus verus, unitatem et æqualitatem habens cum Patre, et cum Spiritu sancto, idem verus homo esse dignatus est, nec conceptu virginis matris sejunctus a carne, nec partu : sic humanitatem sibi uniens, ut Deus incommutabiliter permaneret : sic Deitate homini imperitens, ut eum glorificatione non consumeret, sed auget. Qui enim factus est in forma servi, in forma Dei esse non destitit; nec alter in altero, sed unus in utroque est. Nullis dispensationum varietatibus fides nostra turbetur, sed sive in miraculis virtutum, sive in contumeliis passionum et Deum qui homo est, et hominem credamus esse qui Deus est. Verus itaque Deus et verus homo unus est Christus, dives in suis, pauper in nostris; dona accipiens, et dona diffundens; particeps mortalium, et vivificatio mortuorum : ut in nomine Jesu Christi omne genu flectatur.

CAP. IV. — ^k Nesciens igitur Eutyches quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, neque volens in sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem confessionem sollicito recepit auditu, qua fidelium universitas proficitur, credere se in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto ¹ et Maria virgine. Quibus tribus sententiis, omnium fere hæreticorum machinæ destruuntur. ^m Cum enim Deus et omnipotens Pater creditur, sempiternus eidem Filiius demonstra-

^a Editi et codex Vat. addunt, *qua*, uti etiam legitur in laudato serm. 2 de Pent., c. 3. Sed abest a ms. Vat. Regio, et melius. Secus enim sententia contextus maneret suspensa, quod in sermone non accidit; ubi potius ex his quæ subjiciuntur illud relatum necessarium est.

^b Al., *indiscreta opere, inseparabilis dilectione, indifferens potestate*, etc. Vossius.

^c Al., *in nullo sese aut minor, aut major est*. Vossius. — Exinde cæteræ editiones hanc lectionem, licet sit in utrisque nostris codd., rejiciunt in margine, cum prava sit; et substituerunt lectionem sermonis laudati, quæ optima est.

^d Ex serm. 3 de Pentec., c. 1, 2, 3 et 4.

^e Al., *terrarium*. Vossius.

^f Idem Voss. Alias, *qui sine majestatis*, etc.

^g In utroque nostro codice desunt voces *et corporaliter*, quas ex serm. 3 de Pentecoste Vossius supplevit.

^h Ita ex nostris codd., quibus concinit lectio Sermonis laudati. Vossius autem et cæteræ editiones in textu cum *id de Unigenito ejus, et de Spiritu sancto cogitatur* : nostram autem lectionem in margine exhibent.

ⁱ Al., *at si quid de Deo dignum senserit*. Vossius.

^j Ex serm. 3 de Pentec., cap. 6, et serm. 6 de Junio septimi mensis, cap. 2 et 3.

^k Epist. 28, ad Flavian., cap. 2.

^l Vossius. Al., *ex Maria*.

^m Al., *Cum enim Deus et omnipotens et æternus creditur, consempiternus eidem Filiius demonstratur*. Voss.

tur, in nullo a Patre differens : quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est co-æternus : non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia. Idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus, natus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine. Quæ nativitas temporalis, illi nativitati divinæ et sempiternæ nihil minuit, nihil contulit ; sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit, ^a et ut mortem vinceret, et diabolum qui habebat mortis imperium, sua virtute destrueret.

CAP. V. — ^b In quo etiam conflictu pro nobis invito, magno et mirabili æquitatis jure certatum est, dum omnipotens Deus cum sævissimo hoste non in sua majestate, sed in **399** nostra humilitate congregitur, objiciens ^c ei eandem formam eandemque naturam, mortalitatis quidem nostræ participem, sed peccati totius expertem. ^d Non enim superare nos possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto, intra uterum Virginis matris, quæ illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit. ^e An forte ideo putavit hæreticus ille Dominum nostrum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus angelus ad Virginem ait : *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi ; ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* (Luc. II) : ut quia conceptus Virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti ? Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietates remota sit generis. Fecunditatem enim Virgini Spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis de corpore sumpta est, et ædificante sibi sapientia domum (Prov. IX), *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. I), hoc est in ea carne quam sumpsit ex homine, et quam spiritus vitæ rationalis animavit. ^f Verbum igitur Dei Deus, Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia, sine quo factum est nihil, propter liberandum hominem ab æterna morte factus ^g est homo, ita se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione majestatis suæ inclinans, ut manens quod erat, assumensque quod non erat, veram servi formam ei formæ in qua Deo Patri est æqualis uniret, et tanto fœdere naturam utramque consereret, ut nec inferiore consumeret glorificatione, nec superiore minueret assumptione.

CAP. VI. — ^h Salva igitur proprietate utriusque naturæ, et in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas ; et ad resolvendum conditionis nostræ debitum natura inviolabilis naturæ est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. ⁱ Integra ergo perfectione veri hominis, perfectaque natura, verus natus Deus est, **400** totus in suis et totus in nostris. Nostra autem dicimus, **D**

quæ in nobis ab initio Creator condidit, et quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor intulit et homo deceptus ^j admisit nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit participes delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens, quia exinanitio illa qua se invisibilis visibilem præbuit, et Creator ac Dominus ^k omnium unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura. ^l Et sicut forma servi Dei formam non admittit, ita forma Dei formam servi non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus hominem, sua fraude deceptum, divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de ^m prævaricatoris consortio invenisse solatium, Deum quoque, justitiæ exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam : opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus (cujus voluntas non potest sua benignitate privari) primam erga nos pietatis suæ dispensationem sacramento occultiore completeret, et homo diabolicæ iniquitatis versutia actus in culpam contra Dei propositum non periret.

CAP. VII. — ⁿ Ingreditur ^o ergo hæc mundi infirma Filius Dei, de cœlesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis est factus in nostris. Incomprehensibilis, voluit comprehendi. Ante tempora manens, cœpit esse ex tempore. Universalitatis Dominus servilem formam obumbrata majestatis suæ immensitate, suscepit. Impassibilis Deus, non dedignatus est homo esse passibilis et immortalis, mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. ^p Assumpta est de matre Domini, natura, non culpa ; nec in Domino Jesu Christo, ex utero Virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo ^q nostræ naturæ **401** est dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo. Et nullum in hac unitate est mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate : agit enim utraque forma cum alterius communionem quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exsequente quod carnis est. Unum horum coruscet miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ ^r non recedit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est, quod sæpe dicendum est, vere Dei Filius, et vere hominis Filius. Deus per id quod *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* ; homo per id quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. I). ^s Quem utique sicut hominem

ita formam Dei servi forma non minuit. Sic Vossius ex vulgato epistolæ 28, ad Flavianum, cap. 3, et ex serm. 3 de Nativ., c. 2, qui tamen sermo in duobus Vat. basilicæ codd. in uno Vat. et alio Bow. textus lectionem præfert.

^m Al., prævaricationis. Vossius.

ⁿ Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 4.

^o Particulam ergo a Quesnello omissam ex nostris mss. adjecimus. Mox, præ infirma, editi in margine. Al., infirma.

^p Al., Assumpta est igitur de matre. Vossius.

^q Al., nostra est natura dissimilis. Vossius.

^r Al., non recessit. Vossius.

^s Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 4, paucis omissis.

^a Al., ut et mortem. Vossius.

^b Ex serm. 1 de Nativit. Dom., cap. 1.

^c Supplevimus ei ex nostris mss. et e sermone 1 de Nativitate, c. 1.

^d Ex. cap. 2 epist. 28, ad Flavianum.

^e Ex fine ejusdem capituli.

^f Ex serm. 1 de Nativ., cap. 2.

^g Supplevimus verbum est necessarium ex eodem serm. 1 de Nativit. c. 2.

^h Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 3.

ⁱ Al., In integra ergo veri hominis perfecta que natura. Vossius.

^j Ita emendandum fuit ex epistola 28, ad Flavianum. Al., amisit.

^k Al., omnium rerum. Vossius.

^l Al., Et sicut formam servi Dei forma non adimit,

diabolica tentat astutia, eidem, sicut Deo angelica famulantur obsequia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire, evidenter humanum est. ^a Sed quinque panibus quinque millia hominum saturare, largiri Samaritanæ aquam vivam, cuius haustus bibenti præstat ne ultra jam sitiât, et supra dorsum maris plantis non subsidentibus ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo (ut multa præteream) non ejusdem naturæ est, flere miserationis affectu Lazarum amicum mortuum, et eundem remoto quadriduana aggere sepultura, ad vocis imperium excitare redivivum, aut ^b in cruce pendere et in noctem luce conversa omnia elementa tremefacere, aut clavis transflixum esse, et paradisi ^c portam fidei latronis aperire; ita non ejusdem naturæ est, dicere: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x); et dicere: *Pater major me est* (Ibid. xiv). Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei, et hominis una persona sit, aliud tamen est unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas, de Patre illi est æqualis cum Patre Divinitas.

CAP. VIII. — ^d Propter hanc ergo unitatem personæ in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de cœlo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine de qua est natus assumpserit. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in Divinitate ipsa, qua Unigenitus, consempternus et consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpressus. Unde unigenitum Filium Dei, crucifixum, ^e et sepultum, omnes etiam in Symbolo confitemur, secundum illud Apostoli dictum: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent* (1 Cor. ii): quia Ecclesia catholica hæc fide vivit, hæc proficit, ut in Domino Jesu Christo, nec sine vera Divinitate humanitas, nec sine vera humanitate credatur Divinitas. ^f Cum autem in Concilio Eutyches profiteretur ex duabus naturis suis e Dominum nostrum ante adunationem, post adunationem vero unam naturam confiteretur; miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam; et sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum: cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem Unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie postquam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod ^g non Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter æstimet dictum, quia ^h nullus est sententia confutatum. ⁱ Tunc enim fructuosissime vera fides defenditur, cum etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur.

CAP. IX. — ^j Inter hæc ergo quantum Nestorius a veritate deviauit, Deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantum a recto tramite etiam iste discessit, qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatæ Virginis prædicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanæ carnis veritas Verbo unita non fuerit. De quo prodigio falsitatis, quis non videat quæ opinio monstrata nascantur? Negator enim mediatoris Dei et homi-

num, hominis Jesu Christi, necesse est ut multis impietatibus impleatur, eumque aut Apollinaris sibi vindicet, aut Valentinus usurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in Christo Jesu humanæ carnis creditur veritatem. Qua utique non recepta, non solum quod secundum carnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus denegatur, sed etiam quod crucifixus est, et mortuus, ac sepultus, quodque die tertia a mortuis resurrexit, et quod ad dexteram Dei Patris sedens, ad judicandos vivos et mortuos in eo corpore sit venturus, in quo est iudicatus, abnuiter: quia hæc redemptionis nostræ sacramenta vacantur, si Christus veram veri hominis, totamque naturam suscepisse non creditur. An quia manifesta erant signa divina, falsa dicuntur documenta corporea? et testimonia utriusque naturæ valebunt, ut creator. ^k intelligatur, non valebunt ut creatura salvetur? Quod Deitatis est caro non minuit, quod carnis est Deitas non peremit. Idem enim et sempiternus ex Patre, et temporalis ex matre: in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis; in Deitate Trinitatis cum Patre et cum Spiritu sancto unius ejusdemque naturæ; in susceptione autem hominis, non unius substantiæ, sed unius ejusdemque personæ: ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abjectione, impassibilis in supplicio, immortalis in morte. Nec enim Verbum aut in carnem aut in animam aliqua sui parte conversum est, cum simplex et incommutabilis natura Deitatis tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens nec augmentum; et sic assumptam naturam beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens aut impossibile videatur ut Verbum et caro atque anima unus Jesus Christus et unus Dei hominisque sit Filius, si caro et anima quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi incarnatione personam, cum multo facilius sit ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis præstet potestas, quam ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas? Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est, sed utrumque in uno manet, et unus in utroque est, non diversitate divisus, nec permixtione confusus. Nec alter ex Patre, alter ex matre, sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine sæculorum: ut esset mediator Dei et hominum homo Christus Jesus (1 Tim. ii), in quo inhabitaret plenitudo Divinitatis corporaliter (Coloss. ii): quia assumpti non assumptis proleto est, quod Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen (Philip. ii).

CAP. X. — ^l Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quedam propria quibus humanæ conditionis initia transcendat, sive quod solus ab inviolata Virgine sine concupiscentia carnis est conceptus et natus, sive quod ita e visceribus matris est editus, ut fecunditas pareret et virginitas permaneret, non alterius tamen naturæ erat ejus caro, quam ^m nostræ, nec alio illi quam cæteris hominibus anima est inspirata principio, quæ excelleret, non diversitate generis, sed sublimitate virtutis.

ex duabus naturis, etc., aliter elata fuerunt sic: Cum autem in concilio Eutyches profiteretur ex duabus naturis, etc.

ⁿ Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 6, multis omissis.

^o Hæc ratio cum antecedentibus non congruit, uti congruit in laudata epistola ad Flavianum cum iis quæ hic prætermissa sunt.

^p Ex epist. 35, ad Julianum episc. Coens., cap. 1 et 2.

^q Ex epist. 35, ad Julianum, episc. Coens., cap. 3.

^r Sic ex duobus nostris cod. vulg., nostra.

^a Al., Sed et de quinque.

^b Al., in ligno. Voss.

^c Al., portas. Voss.

^d Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 5.

^e Ex epist. 28, ad Flavianum, cap. 6.

^f Al., ne Eutyches. Voss.

^g Editi addunt vestra, uti in epistola 28, ad Flavianum, c. 6, legitur. Sed codices hanc vocem omittunt; et hic quidem omittenda est, quippe non perinde Auctor hoc loco Flavianum alloquitur, ut in epistola accidit. Eadem de causa in antecedentibus illa epistolæ verba: Cum autem ad interrogationem examinis vestri Eutyches responderit dicens: Confiteor

Nihil enim carni suæ habebat adversum, nec discordia desideriorum gignebat compugnantiã^a voluntatum. Sensus corpori vigeabant sine lege peccati, et veritas affectionum sub moderamine Deitatis et mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat **404** injuriis. Verus homo vero unitus est Deo; nec secundum existentem prius animam deductus est e cœlo, nec secundum carnem creatus ex nihilo, eandem gerens in Verbi Deitate personam, et tenens communem nobiscum in corpore animaque naturam. Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi idem Deus idemque homo^b in utroque et unus esset et verus. ^c Deinde non Deum tantum dicimus Christum, sicut hæretici Manichæi, nec hominem tantum sicut hæretici Photiniani; nec ita hominem, ut aliquid ei desit quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationabilem, sive carnem, quæ non de femina sumpta sit, sed facta de Verbo, in carnem converso atque mutato: quæ tria falsa et vana Apollinaristarum hæreticorum^d tres varias protulerunt partes. Nec dicimus quod beata Virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus a Spiritu sancto, postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium prædicantem merito justequè damnavimus; sed dicimus Christum Dei Filium, Deum verum, natum de Deo Patre, sine ullo initio temporis, eandemque hominem verum natum de matre homine, certa plenitudine temporis; nec ejus humanitatem, ^e qua major est Pater, minuere aliquid ^f ei naturæ quæ æqualis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissime dixit et secundum Deum: *Ego et Pater unus sumus* (Joan. x); et secundum hominem: *Pater major me est* (Joan. xiv).

CAP. XI. — ^g Quamvis ergo in uno Domino nostro Jesu Christo, vero Dei atque hominis Filio, Verbi et carnis una persona sit, et utraque essentia communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sinceræ fidei contemplatione cernendam est ad quæ provehatur humilitas infirmitatis, et ad quæ inclinetur altitudo virtutis: quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia non conciperet virgo nec pareret, et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debiliũ et vivificatio mortuorum, et sine veritate carnis nec cibus jejuno nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem, et sine veritate carnis non idem diceret Patrem^h esse majorem, cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundum proprietatem divinæ humanæque substantiæ unum Dei Filium et hominem credit et Verbum. **405** Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum est* (Joan. i), nihil umquam inter divinam humanamque substantiam divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen quæ inseparabiliter facta sunt nulla permixtione confundimus, sed

A quid cujusque formæ sit ex operum qualitate sentimus. Nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis: cum ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur. ⁱ Quamvis ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et veræ Deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, neque hujus unitiõis soliditas ulla possit divisione sejungi; exaltationem tamen, qua *ipsum exaltavit Deus, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen*, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei, æqualis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decederat Verbo, ^j quod Dei Patris munere redderet. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas, sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, quæ ^k gloria divinæ potestatis evecta est in tantam unitatem, ab ipso conceptu virginis Deitate et humanitate connexa, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus. Nec interest ex qua Christus substantia nominetur; cum inseparabiliter manente unitate personæ, idem sit et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quidquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quæ non habuit, conferuntur. Nam secundum potentiam Verbi, indifferenter omnia quæ habet Pater, etiam Filius habet: et quæ in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Patris etiam ipse donavit.

CAP. XII. — ^l Eam fidem, cum plurimi hæreticorum impugnant, Nestorius, et Eutyches, diversa quidem assertionem, sed simili impietate conati sunt irrumpere. Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam Virginem **406** hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis: cum ita intra virginæ viscera Verbum caro sit factum, ut per ineffabile sacramentum uno conceptu unoque partu secundum veritatem atque unionem utriusque naturæ, eadem virgo et ancilla Domini esset, et mater. ^m Percellatur quoque Eutyches eodem anathemate, qui negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum nostrum Jesum Christum unius asseruit esse naturæ, tamquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animamque converterit. Quæ ⁿ mendacia tam sacrilega, per totum mundum, sanctorum Patrum damnata sunt sententiis. Fides autem catholica singularis atque vera, justificans impium, et creans justum, ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem in quo solo homo ^o invenit innocentem. ^p Eam fidem secundum propheticam, evangelicam, apostolicam, et salutaris symboli doctrinam, Nicæna Synodus instituit, examen Chalcedonense confirmavit, orbis terrarum celebrat atque veneratur. Eandem, dilectissimi, pio et laudabili amore defendite, immo fideliter firmiterque retinete, ^q ac constanter asserite. Quo-

^a Ita Quesnellus et nostri codices. Al., *voluptatum*.

^b Sic iidem codices et epist. 33, ad Julianum, c. ult. Editi perperam, in *utraque*.

^c Ex epist. 59, ad clerum et pleb. Constantinop.

^d Al., *tres partes variè protulerunt*. Voss.

^e Al., *qua minor est Patre*. Voss.

^f Al., *ejus naturæ*. Voss.

^g Ex serm. 13, cap. 4, de Pass.; epist. 124, ad Palæst., cap. 5; et epist. 163, ad Leon. Aug., c. 6.

^h Vulgati hic inserunt *se*, refragantibus utrisque nostris mss.

ⁱ Ex laudata epist. 124, ad Palæst., cap. 8.

^j Al., *quod ei Patris*. Voss.

^k Vulgati in margine notant, in *gloriam*, ex lectio-

ne epistolæ 124, ad Palæstinos, c. 7. Cod. Vat. Reg., *gloriam divinæ potestatis adeptæ est in tanta unitate, ab ipso concepta*, etc. Cod. Vaticanus, *gloria divinæ potestatis invecta est in tanta unitate*, etc.

^l Ex epist. 124, ad Palæst., cap. 1.

^m Ex eadem epist., cap. 3.

ⁿ Al., *impietatis mendacia*. Voss.

^o Al., *se invenit innocentem*. Voss.

^p Convenit hic sensus cum ep. 163, cap. ult., sed alla ratione effertur, hincque potior locus est, ita quo centonis auctor aliquid adjecit.

^q Verba, *ac constanter asserite*, in utrisque mss. desunt; cumque a Vossio ex Leonis ep. 163 suũ nequiverint, eo quod aliis verbis epistola efferatur,

niam, sicut ait B. apostolus Paulus, *magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria* (I Tim. iii, 16).

SERMO II.

In Nativitate Domini.

Editus in Quesnelli appendice ex codice S. Petri Corbeiensis, in quo S. Leoni tribuitur.

CAP. I. — Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus: neque enim locum oportet esse tristitiæ, ubi natalis est gaudiorum. Ad omnes itaque gaudium istud pertinet, quia Christus omnibus venit. Nullus ergo se lætitiæ diei hujus arbitretur alienum. Si sanctus est quis gaudeat, quia accipiet remunerationem. Si peccator est gaudeat, quia invitatur ad veniam. Si gentilis est gaudeat, quia admittitur ad salutem. Carnem humani generis pro nobis Deus assumpsit. **407** Si ipsi nos alienos a Christo non faciamus, jam in Christo sumus. Agnoscamus ergo redemptionem nostram, agnoscamus salutem nostram. Ipse se alienum a consortio Christi efficit, qui se esse in corpore Christi denegaverit. Sed illud, dilectissimi, quod secundum Scripturas, quæ lectæ sunt, hodie Dominum natum esse cognoscimus, videamus; quomodo in fine sæculi natus sit, qui creator est sæculorum: *Ipse enim dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt* (Ps. cXLVIII, 6).

CAP. II. — Christus ergo Salvator noster, dilectissimi, homo et Deus creditur: Deus ex Patre, homo de matre; Deus ex deitate, corporeus ex carne; et ideo Deus ante sæcula, homo post sæcula; Deus ante initia, homo inter extrema, qui in principio creavit per majestatem, hodie venit salvare per carnem. Creatio hominum, prima potentia fuit; salvatio, secunda pietas. Benignitatis motus affectu Dominus voluit ut nobis redderet misericordia quidquid abstulerat offensa. Descendit ergo ille ut nos ascenderemus, cœlestia submisit ut terrestria sublevaret; fecit se hominis participem ut hominem faceret Dei esse consortem; *factus, sicut per Apostolum audistis, ex muliere, factus sub lege* (Galat. iv, 4). Sed nemo cum mulierem audit matrem Domini, de nominis offensione moveatur. Virgo concepit ex Spiritu sancto, sed mulier nominatur ex sexu. Et ideo evangelista, qui lectus est, virginem; apostolus autem mulierem nuncupavit: ut omnes in partu Virginis omnipotentiam agnoscerent Divinitatis, in appellatione autem mulieris, nomen conditionis audirent.

CAP. III. — Natus est ergo Dominus noster ex carne quidem, sed non ex corruptione carnali; natus ut homo, sed non genitus ut homo. Ita suscepit carnem, ut servaret majestatis honorem. Et sic segregando puritatem nativitatis suæ a concretionem colluvionis humanæ, peregit quidem in ortu suo plenam hominis dispensationem, sed Dei tamen non deseruit dignitatem. Ideoque in mundo isto talis qualis nativitate, puritatem ortus sui etiam in vitæ sinceritate servavit. Solus enim ille est in cujus ore, sicut scriptum est, dolus non fuit: utique ut qui colluvionem humanam in creatione nescierat, etiam in conversatione nesciret. Cum enim, inquit Apostolus, in forma Dei esset, formam servi accepit, etc. Omnes homines, dilectissimi, servi peccatorum fue-

ut notatione præcedenti observavimus, palam fit cod. Vaticanum, ex quo ille hunc tractatum exscripsit, alium fuisse ab illis duobus quibuscum hunc tractatum contulimus.

^a Nostri codd., *percurreremus*. Prætulimus lectionem *Æneæ Parisiensis*. Melius videretur præcurrimus. S. Maximus, hom. inscripta: *In die Cinerum*, testatur suo tempore nonnullorum fuisse consuetudinem, *advenientes Quadragesimæ dies devotiore jejuniis prævenire*. Ex hoc autem sermone discimus una hebdomada,

runt, et ideo bene ait Apostolus formam tantummodo servi assumpsisse, quia homo quidem verus, sed humanis vitis non coinquinatus, formam tantum habuit servi, non conscientiam: quia licet haberit speciem **408** hominis, non tamen habuerat conscientiam peccatoris: quia, sicut Apostolus dicit, *Cum in forma Dei esset, formam servi accepit, et habitu inventus est ut homo* (Philip. II, 6). Habitu homo, sed potentia Deus, quasi servus in forma, sed Dominus in natura: foris ostendens matris infirmitatem, intus possidens Patris majestatem; foris humilis corpore, intus pollens Divinitate.

CAP. IV. — Denique et ipsa ejus inter homines conversatio simul utrumque monstravit, in passionibus hominem, in virtutibus Deum. Esurivit enim, sed esurientes multiplicatis per benedictionem panibus pavit. Quod esurivit, caro fuit; quod pavit, Deus. Ex homine fuit quod lacrymavit; ex Divinitate quod præstitit. Hominem indicavit, quod precem fudit, oravit, exauditus est. Omnibus ergo rebus duplicem in se naturam monstravit, et ideo substantiæ utriusque mediator est: quia dum submisit cœlestia, exaltavit humana: fecit summam ex diversitate concordiam, ut in eo una utraque fieret, qui in se utrumque retinet Dominus noster Jesus Christus, qui vivit et regnat cum Patre et sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO III.

De Quadragesima I.

Nunc primum editus ex tribus codicibus, Veneto S. Marci 153. Patavino PP. Eremitanorum 113, et Veronensi 214, in quibus S. Leoni papæ attribuitur; sed ex characteribus in præfatione propositis num. 4 alius ignotus antiquus auctor proditur. Æneæ Parisiensis, qui hujus sermonis non exiguam partem recitat in libro adversus Græcos tom. I Spicileg. Acher. ipsum S. Faustino episcopo adjudicat, cui alios quoque sermones in quibusdam mss. ascribi Patres Benedictini in append. tom. V Operum S. Augustini notantur. In cod. Patav. inscribitur, Dominica initium Quadragesimæ; et prima quidem Dominica Quadragesimæ hunc sermonem habitum ex initio cap. 1 et 3 manifestum est.

CAP. I. — Permotus esse vos credo, fratres dilectissimi, cur a superiore Dominica Quadragesimam ^a percurreremus, et cum hæc dies sit ejus exordium, cur festivitatem ejus ante unam hebdomadam celebrare cœperimus. Reprehendi non potest observatio ista: peroptimæ enim devotionis indicium est prius legem exsequi quam legis statuta cognoscas, et ante obedire præceptis quam obedientiam præcepta complant. Illud enim amoris est, hoc timoris. Hoc imperative exigitur, illud religiose defertur. Hic debitum solvitur, ibi donum muneris exhibetur. Unde et nos religiosum munus exhibuimus Deo, dum amplius jejunavimus. Reprehendi enim non potest festinata festivitas. Semper enim in **409** gaudiis solemnitatis vota præveniunt, et futuram lætitiæ devotio, dum exoptat, anticipat. Non solum igitur non reprehensibiliter, sed et caute factum est. Semper enim in rebus ambiguis oportet addere aliquid amplius ^b ad cautelam, quia quod est amplius recidi potest, quod minus est non potest prolongari, sicut in hac ^c observatione factum est. Nam quod pro-

a Dominica scilicet Quinquagesimæ, jejunium cœptum fuisse; immo etiam ab episcopo aliquatenus fuisse indictum; ita ut quidam idcirco permoti fuerint, alii vero, *postquam intellexerunt solemnitatem ambiguum*, seu non præceptam, sed liberam, *jejunia re neglexerint*.

^b Sic codices Venetus et Vegon. Codex Patav., *caute*.

^c Observatio, sicut et observantia apud Leonem pro jejuniis accipitur.

pter Quadragesimam plus jejunavimus, non minus Quadragesimam: integra enim nobis manet. Quod si minus jejunassemus a numero, redintegrare non poteramus ad numerum.

CAP. II. — Sed fortasse illud in causa est, quod jejunium quo jejunavimus non proficiat nobis ad Quadragesimam. Proficit plane nobis, quia etsi non proficit ad Quadragesimam, proficit ad salutem. Si non proficit ad numerum, proficit ad meritum. Cui enim umquam non profuit orare, legere, jejunare? Cui non profuit castitas, sobrietas, mansuetudo? Nisi quod illos magis reprehendendos puto, qui cum parati fuerint jejunare, posteaquam ^a audierunt solemnitates ambiguas, neglexerunt jejunare. Demonstraverunt utique non se volentes religiose vivere, sed coactos. Veriti sunt, credo, ne ^d quinque dierum jejunii prolongatis, caro eis corpusque deficeret, et exiles ac tenues Quadragesimam abstinentiam tolerare non possent.

CAP. III. — Audiant igitur refecti pariter ac robusti, tenues atque pallentes, quia hodie est Quadragesima. Audiant illi, inquam, ut jejunare incipiant; et isti, ut abstinere non desinant, et communitur in ^a arcam Christi intrare festinent. Immo festinent amplius, qui tardius abstinere cœperunt, ut castigationes et puriores introeant. Quia ^f arca Domini in periculis jejunium sustentare prævalet, temulentum sustinere non novit. Admonemus ergo vos, sicut ^g ante jam diximus, non tri temporis homines, ut in his mundi turbinibus ad domum Dei certatim unusquisque confugiat, sicut et sui temporis homines Noe justus admonuit. Admonuit enim illos futurum diluvium, et prædicare non destitit; et licet vox prædicationis non sit audita, ^h tamen etsi tacebat lingua, opera loquebantur; etsi ^b silebant voces, fabrica personabat. Cum enim edificabat tam grande opus arcæ illius, causam cur fieret ipso opere testabatur. Testabatur enim ipso apparatu nova tabernacula novis periculis profutura. Sapiens enim quisque intelligere poterat naufragii nescio quid imminere, cum domus talis fieret, quæ non ⁱ hæreret terræ, sed nataret in gurgite; cum hospitium hujusmodi pararetur, quod nec pavimentum solo deligeret, nec fluctibus unda submergeret. Quis, inquam, sapiens non intelligeret adesse diluvium, cum videret tale domicilium fieri, quod susceptos intra se non tam clauderet quam portaret, quod non tam pluviarum imbres repelleret quam naufragii procellas arceret? Quo, inquam, ex hospitiis non advertit periculum hominis: in quo hospitio non esset habitandum, sed potius exsulandum; in qualibet parte mundi futurum esset cum ipsis habitaculum peregrinum. ^k Ipse ergo sanctus Noe opere populis prædicabat, et dicebat

A illud evangelicum Domini dictum: Si mihi non creditis, operibus credite ^l (Joan. x, 38).

SERMO IV.

De Quadragesima II.

Editus a P. abb. Joanne Chrysostomo Trombellio inter veterum Patrum Latinorum Opuscula tom. II, part. 1, pag. 291, qui eum Leonis esse existimat, uti eidem sane ascriptum vidimus etiam in nostris codicibus collect. 1 et 2, nec non in Lectionariis Veneto 153 et Vat. 6152. Sed in Lectionariis 105 et 197 basilicæ S. Petri, quæ sinceris Leonis Sermonibus hujus nomen inscribunt, sine Leonis nomine post hujus sermones de Quadragesima subjicitur una cum alio sermone incipiente, Jejunii tempora, quem ex Isidoro Hispanensi sumptum in præfatione animadvertimus num. 11. Anonymus pariter legitur in Lectionario Vat. 1268. Similitudo doctrine, quæ etiam in Augustino aliisque Patribus invenitur, nihil probat; idemque est de simili interpretatione textus ecclesiastici. Stylus certe pressior, et brevioribus sententiis restrictus, a Leonino maxime differt.

CAP. I. — Dilectissimi nobis, fides vestra nos admonet religionis promere documenta. Hortamur namque jejunium, quod est recte viventibus devotionis ^m augmentum, murus fidei, expugnatio pravitatis. Suademus etiam non solum a cibis esse, sed ab omnibus semper vitis abstinentum. Nolite esse in comensationibus prodigi, vel in ebrietatibus arrogantes: quoniam scriptum est in Salomone: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam* (Sap. ix, 15); nec non et Apostolus ait: *Carnis curam ne feceritis in desideriis vestris* (Rom. xiii, 14). Abstineat vos ergo his diebus a sæcularibus curis desideriisque carnalibus. Castigetor corpus, ut anima ⁿ sanetur. Roboratur enim spes, attenuata parcimoniis carne, et deliciarum ^o victu vita præsens alitur, non futura: quoniam abundantiam rerum luxuria comitatur. Auferat a vobis ^p invidiæ similitudinem, maliloquiis contententes et omnia semina peccatorum. Dissolvite violentiarum laqueos actionum; et ^q dolosa calumniarum argumenta cessent. Præhete egentibus et domesticis fidei mansionem. Chirographa iniqua dirumpite, ut non solum corpore, sed etiam spiritu placati Deo jejunia celebretis.

CAP. II. — Oportet quoque eleemosynarum semine fructus nos propriis sperare jejunii. Scriptum est enim: *Sicut aqua exstinguit ignem, sic eleemosyna exstinguit peccatum* (Eccli. iii, 35). Argendum est etiam ut non avaritiæ studio, sed misericordiæ cura vincamur. Ab opulentis apparatus abstinere debemus. Demus temporalia pauperibus, ut perpetua nobis eorum

^a Codex Veronensis addit *eum*; legendum *eam*, id est *Quadragesimam*. Cod. Venetus, *cum*.

^b Secuti sumus lectionem mss. Patav. et Veron. Cod. Venetus, *aliud in causa est cur*. Mox ms. Veron. atroque loco, *proficiet*.

^c Al., *audierint*, et dein, *neglexerint*.

^d Codex Patavinus, *quatuor*. Prætulimus codicis Veneti et Æneæ Parisiensis lectionem, *quinque*, quæ etiam colligitur ex lectione erronea ms. Veronensis, *nequaquam*; nam duplex *qq* in voce *quinque*, non autem in *quatuor* reperitur. Intelliguntur autem quinque dies a Dominica Quinquagesimæ ad feriam quintam inclusive, alias liberi a jejunio et abstinentia.

^e Duo codd. Ven. et Veron. habent in *arcam*. Sed relinendum cum ms. Patav. et Æneæ Parisiensi, in *arcam*, cum in sequentibus ex arca Noe exemplum petatur.

^f Codd. Venet. et Patav., *Qui arcam Domini in periculis per jejunium sustentare non prævalet*. Cod. Veron. similiter, deleta tantum negativa particula. Veram lectionem suppeditavit exemplum Æneæ Parisiensis.

^g Nimirum, ut videtur, in sermone habito Dominica Sexagesimæ, in qua legebatur ex Genesi historia Noe, unde auctor exemplum sumpsit, et ad jejunium una hebdomada præveniendum excitaverat.

^h Ita ex cod. Ven. In Patav., *silebat voce, aspectu sonabat*. Veronensis non absimiliter, sed habet, *per sonabat*.

ⁱ Veron. ms., *adhæreret*.

^j Codd. Patav. et Ver., *non averterit*.

^k Cod. Veron., *Ipso ergo*.

^l Licet in ms. Veronensi habeatur clausula, *Amen*; et in Veneto, *Qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum, Amen*; finis tamen deesse videtur.

^m Vat. unus, *argumentum*.

ⁿ Aliqui codd., *satietur*. Mox cod. Barber. coll. 2, alia interpunctio: *Nam deliciarum*.

^o Victus hic pro vivendi ratione accipitur.

^p Sic Vat. 1268. Al., *invidias, similitates*.

^q Ita ex laudato Vat. Al., *nodosa*.

^r Cod. coll. 2, *spectare*.

orationibus munera præbeantur. Nam exique panis A ærisque commercio peccatorum nobis confertur impunitas. Sciendum est etiam quia sicut a divites multos, ita pauperes Dominus fecit: quatenus sit Dominum rogandi necessitas, ut qui nihil horum passus est, timeas ne forte patiaris. Pasce ergo qui canus es debilem tanquam in carne calumitatis exemplum. Pasce igitur pauperem, dives, cuius fortitan portionem a Domino Deo nostro, ut eum pasceres, accepisti. Pasce jejunum, ut pars ejus tibi sublata detur alii largienti. Pasce fame morientem: quisquis enim pascendo servare hominem b poteris, si non paveris, occidisti. Anticipentur etiam tacentium desideria mendicorum; quoniam legitimus: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus (Ps. xl, 2)*. Demus itaque eleemosynam egentibus, antequam petant, ne præ nimia necessitate 412 clamando cunctantes nos exigere videantur. Præbeamus eis collatorum nobis celestium munerum vel aliquam portionem, ne penales obsequitiam generatos nostro reddamus usuras (Luc. xvi, 2). Cogitemus illum divitem qui propter micam panis [Supp. pauperi denegatas] guttam aque petiit, nec accepit. Recolamus viduam illam quæ in gazophylacium duo ara mittendo (Luc. xxi, 2), totum quem habuit Domino obtulit vicium. Et nos fratribus vel quod nobis superat demus. Nec sane tristes, ut hypocritæ, divina debemus exercere mandata; sed agamus Deo gratias nostræ largitatis auctori, c et orantes assidue præbeamus egentibus substantiam vitæ temporalis, ut vitam consequamur æternam; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

De Passione Domini I.

Ex ms. Lectionario Bergomensi S. Alexandri in Columna, ubi S. Leoni tribuitur; sed auctor posterior est, qui initio sermonis nonnulla excerptit ex Leonis serm. 52, de Pass. 4, c. 1.

CAP. I. — Post illam humanæ prævaricationis primam et universalem ruinam, ex qua per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors (Rom. v, 12); nemo jam diaboli dominationem, nemo vincula diræ captivitatæ evade- ret; nec cuiquam reconciliatio ad veniam, aut reditus pateret ad vitam; nisi coæternus et d cœqualis per omnia Deus Patris Filius, etiam hominis esse illius dignaretur, et pro omni humana redemptione et salute carnaliter in cruce penderetur [Leg. appenderetur, seu penderet]. Totius enim humani generis hoc fuit causa redemptionis et salutis, quod ipse Deus in homine verè passus, verèque mortuus est, verèque resurrexit a mortuis, ut verè hominibus credentibus sibi, et in voluntate ejus morientibus [Forte manentibus] regni celestis januas aperiret, atque nos ab æterna nocte et punitione redimeret. Multis enim atque diversas pro nobis sustinuit injurias, non suis exigentibus culpis, qui nullum unquam peccatum fecit, sed nostra tantum necessitate, qui tam duris fuimus vinculis catenati, et in tam profundum mortis barathrum devoluti, ut nisi per ejus immensam clementiam, per ejusque humanam passionem et mortem non possemus absolvi, nisi ipse morte sua æternam a nobis auferret, nisi ipse diaboli vires trangeret, atque ad cœlestia æternam regna perduceret, et nobis omnibus iter suave 413 ac leve, volentibus in sua voluntate permanere, ad cœlestia regna donaret.

CAP. II. — Quapropter, fratres charissimi, quid nobis pro tantis beneficiis Dei agendum est, nisi ut

a Quidam codd. habent, debiles.

b Forte, poteris.

c Quidam codd., ut orantes... et vitam conse-

quiamur mundo et concupiscentiis ejus? Mortificantes in nobis carnalia desideria in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in tolerantia adversitatis, in perseverantia bonitatis, in orationibus nosmetipsos Deo jugiter commendantes poenitendo, deservendo atque confitendo peccata nostra, elemosynisque nos ab æternis suppliciiis redimentes, ut ita divina ope suffulti, illic quo nos sua morte redexit Dominus Deus noster, in æterna meremur beatitudinis permanere: præsertim ante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VI.

De Passione Domini II.

Ex eodem Lectionario Bergomate Leonis inscriptus. Ejusdem auctoris esse videtur ac præcedens sermo; nonnulla enim similiter excerpta sunt ex Leonis serm. 56, de Pass. Domini 5, c. 1.

CAP. I. — Christianæ spei, dilectissimi, vera ratio B et principalis causa crux Christi est: quæ, licet Judæis sit scandalum, gentibus autem stultitia (I Cor. xi, 23), quod indignum eis videbatur Dei Filium tantis pro salute mundi pati injurias, nobis tamen Dei virtus est, qua nos credimus liberatos, et Dei sapientia, qua nos credimus et intelligimus, immo cognoscimus a Deo manentes [Forte deest esse] in opere mandatorum ejus. Unde summum hoc et potissimum divinæ misericordiæ sacramentum semper quidem est in cordibus nostris cum omni dignitate retinendum, sed maxime cum recursus passionis Domini celebratur. Nobisque nihil, quod pro nobis humiliter atque sublimiter gestum est in Dei Filio, aut secundum hominem improbabile, aut secundum se videbatur indignum. Totum hoc veraciter credamus et veneremur, nec cum impiis Judæis pro scandalo, nec cum gentilibus incredulis pro stultitia condemnemus. Justus enim et misericors Deus, qui nos condidit ac redemit, cum nos mortui eramus per peccatum, voluit ad redemptionem nostram, suam exercere Divinitatis potentiam. Sed etiam humana hoc fieri passione voluit cum potentia dignitatis, ut homo perditus per hominem liberaretur.

CAP. II. — Sic ergo medicina ægris, reconciliatio reis, sic redemptio est impensa captivis, ut condemnationis humanæ justa sententia justo liberationis opere solveretur. Nam si pro peccatoribus sola se opponeret Deitas, non tam ratione diabolum vince- ret quam 414 potestare. Admisit ergo Filius Dei impias manus ad interficiendum se corpore, ut mortem æternam perimeret in omni humano genere, et ad æternam immortalitatem et beatitudinem atque angelorum consortium gloriose produceret ipsum genus humanum. In omnibus autem quæ illi Judæorum insania contumeliose et procaciter interebat, nostra diluebantur peccata, nostræ expiabantur offensionis: quia natura humana, quæ rea per peccatum fuerat atque captiva, in Christo innocens tenebatur, et libera ab omni culpa, ut peccata tolleret, et omnibus in se credentibus veniam delictorum per poenitentiam tribueret et confessionem.

CAP. III. — Proinde, fratres, recordemur jugiter quam glorioso pretio redempti simus, et de quam dura damnatione diaboli liberati. Studemus, quantum possumus, Domino largente, tam gloriosam redemptionem nostram bonis operibus imitari, et quæ his diebus segnius ac tardius de nostræ correctione vel emendatione fecimus, saltem his paucis diebus nostram studiosissime operemur salutem. Sint jejunia nostra fructuosa, ut quæ corpori nostro subtrahitur, indigentis proximi caro reparatur. Accipiat indulgentiam delinquenti in nobis, ut nos a

quamur.

d In Leone sic: *Coæqualis Patri Deo, Filius Dei, etiam filius hominis esse dignaretur.*

Deo mereamur indulgentiam peccatorum. Sit nostra pura confessio, sit poenitentia dura, oratio lacrymosa, assidua vigilæ cum operibus misericordiæ. Murriscet carnis concupiscentia, ut anime nostræ crearet æterna salus et gloria. Per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERM. VII.

In Dominica Palmarum.

Nunc primùm editur ex quatuor Lectionariis Vat. 1276 basilicæ S. Petri 106, Patavino Eremitanorum 142, et alia capituli Veranensis, in quibus, etsi Leoni irihibuit, stylus tamen Leonem non sapit.

CAP. I. — Scripturam quidem Hebraici exitus, et verba mysterii, fratres charissimi, audistis, quomodo agnus immolatus est, et quomodo plebs salvata est, et quomodo Pharao per mysterium verberatus est. Intelligite, dilectissimi, quemadmodum sit novum ac vetus, temporale et æternum, corruptibile et incorruptibile, mortale et immortale paschale mysterium. Vetus quidem secundum legem, novum autem secundum verbum: temporale per exemplum, æternum per gratiam; corruptibile per victimam pœdis, incorruptibile propter Domini vitam: mortale propter sepulturam, immortale propter resurrectionem. Vetus quidem est lex, novum autem est verbum; temporale exemplar, sed sempiterna est gratia; corruptibilis ovis, 415 incorruptibilis Dominus: a comminatus ut agnus, sed resuscitatus ut Deus. Sicut enim ovis ad victimam ductus est, sed non erat ovis; et sicut agnus sine voce, sed non erat agnus: illa enim in figura habent, hæc verius reperiantur. Pro agno et est Deus, factus est et pro pecude homo. Homo autem Christus, in quo capiuntur omnia. Isaias enim ait: *Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tendente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium ejus sublatum est: generationem ejus quis enarrabit (Is. LIII, 7, 8)?*

CAP. II. — Multa quidem et alia plura a prophetis prædicta sunt in paschale mysterium Jesu Christi. Ipse enim adductus est ut agnus, occisus ut ovis, velut ab Ægypto nos a mundi cultura redemit, et salvavit nos de manu diaboli quasi de manu Pharaonis; et consignavit animas nostras proprio spiritu, et membra corporis nostri suo sanguine pretioso. Hic est qui in confusione mortem induxit, et diabolum in plañctu constituit. Hic est qui iniquitatem percussit, et injustitiam, sicut Moyses Ægyptum sterilitate damnavit. Hic est qui nos eripuit de servitute ad libertatem, de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, a tyrannide in regnum perpetuum. Hic est qui in multis multa sustinuit. Hic est qui in Abel occisus est, et in Isaac pedibus colligatus est, et in Jacob peregrinatus est, et in Joseph venumdatus est, et in Moysæ obvolutus est, et in annem a matre expositus, et in agno jugulatus, et in Davide persecutus, et in prophetis exhoratus. Hic est qui in terra sepultus est, et resurgens a mortuis ad cœlorum excelsa conscendit. Hic est agnus sine voce, hic est qui de grege assumptus est, ac victimam vesperè immolatus est, qui in nocte sepultus est. Hic est Jesus Christus Dominus noster, qui surrexit a mortuis, et de inferiori sepulcro hominem resuscitavit ad vitam.

CAP. III. — Hic itaque in medio Jerusalem interfectus est. A quibus? Ab Israel. Quam ob causam? Quia claudos eorum curavit, et leprosos mundavit, cæcos illuminavit, et mortuos resuscitavit. Quid fecisti, o Israel, tam novam injustitiam? Ignobilitali eum qui te nobilem fecerat. Ignominasti eum qui te glorificaverat. Reuisti eum qui te prædicaverat.

Occidisti eum qui te vivificaverat. Nonne scriptum est, *Non effundas sanguinem innocentem (Deut. XIX, 10)*, ne pessime moriaris? Ego, inquit Israel, hoc feci, quia pati eum oportuit. Erras, o Israel, cum taliter sapias. Pati eum oportuit, sed non per te; oportuerat eum crucis suspendi patibulo, sed minime per tuam dexteram debuit fieri. Hic, o Israel, voce ad Dominum clamare debueras: O Domine, si voluntas tua ita decrevit, ut Filius tuus patiat, 416 sed minime per me patiat. Plave ab alienigenis dijudicetur, ab incircumcisis, a quolibet tyranno clavis configatur. Absit ut per me hæc impia perpetrarentur. Hic, o Israel, voce proclamare minime voluisti, nec inferre in Dominum tuum manus proprias pepercisti. Non es inter opera ejus. Nullam tibi incussit verecundiam, cum manus arida proprio corpori restituta esset incolumis? neque cum obturati oculi patefacti fuissent? neque cum dissoluta membra per ejus consolidata sunt voce? Sed neque recens illud erubuit miraculum, quo jam quadriduanus mortuus: ad vocis ejus imperium de sepulcro surrexit? O Israel, tanta mirabilia Christi videri, et semper in infidelitate permansisti? Tu quidem universa hæc prætervolans ad necem Dominum præparasti. Parasti enim acutissimos clavos, testes mendaces, sel quoque, et gladium, ut homicidæ Istroni, Intulisti etiam verbera ejus corpusculo, et in capite ejus coronam spineam posuisti, et manus ejus illas bonas, quæ te de humo plasmaverant, vinculi collegasti, et bonum illud os ejus, per quod tu cibatus es vita, e contrario felle cibasti. In magna diei festivitatis tuum Dominum peremisti. Et tu quidem epulis fruebaris, ille autem famis patiebatur esuriem. Tu bibebis vinum, et panem edebas; ille autem acetum et fel. Tu eras splendidus corpore, et ille confectus mœroribus. Tu exultabas, et ille tribulabatur. Tu pallebas, et ille judicabatur. Tu choros ducebas, et ille in tumulto condebatur. Tu quidem in mollietate strato jacebas, ille autem in sepulcro et loculo. O impiissime Israel, qui hanc novam injustitiam perpetrasti, novis tuum Dominum subjiciens passionibus, peremisti Dominatorem tuum et Factorem tuum, qui te honoravit, qui tibi Israel nomen imposuit. Tu autem Israel nequaquam inventus es.

CAP. IV. — Non vidisti Dominum, nec Deum intelligere voluisti. Nesciebas, o Israel, quoniam hic est Primogenitus Dei, qui ante luciferum genitus est (Ps. CIX, 3)? Hic fuit qui te in Ægyptum perduxit, atque ibi te conservans alimentum exhibuit. Hic est qui ad te transmissus est, qui parentes tuos curavit, qui mortuos suscitavit. Hic est in quem Iniqui gestisti, quem trucidasti. Hic est quem vendidisti. Idcirco, o Israel, quia supra Dominum non contremuisti, impugnatus ab hostibus contremuisti; super Dominum non formidasti, super Dominum non ejulasti, super mortuos filios ejulasti. Quia dereliquisti Dominum, nec invenieris ab eo. Allisisti Dominum, et tu quoque ad terram allideris. Et tu quidem jaces in terra; ille autem surgens a mortuis transvectus est ad altitudinem cœli. Nunc ergo venite, universæ familiæ hominum, qui 417 estis commixti delictis, et remissionem accipite peccatorum. Ego enim sum vestra remissio, ego Pascha salutis, ego Agnus qui pro vobis sum jugulatus, ego vestra redemptio, ego vita, ego vestra sum salus, ego vestra sum resurrectio, ego vester sum Rex. Ego vos resuscitabo per dexteram meam. 418 Hic est Dominus noster, qui fecit cœlum et terram, qui in ligno suspensus est, qui in terra sepultus, qui surrexit a mortuis, ascendit ad excelsa cœlorum; qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

^a Quidam codd. addunt nos, sed parperam, at ex sensu liquet.

^b Alias, confusione mortem indast.

^c Hic quidam codd. desinunt.

ADMONITIO IN SEQUEM SERMONEM.

In editionibus Latinis S. Joannis Chrysostomi hom. 7 de Resurrectione editus est, et nunc quoque in Breviario monachorum congregationis Cusinensis Chrysostomi nomine inscriptus legitur. Cum vero non Græci, sed Latini antiqui auctoris manifeste sit, sicut et alii earundem editionum sermones Chrysostomo perperam attributi, hinc in Græcis hujus doctoris editionibus desideratur. Porro in manuscriptis collect. 1 et 2 ac in duobus recentioribus Lectionariis Vat. 6451 et 6452 Leoni inscriptum reperimus; eumque P. Joannes Chrysostomus Trombellius, qui editiones Latinas Chrysostomi non consuluit, ex ms. Bononiensi collect. 2 veluti ineditum Leonis nomine impressit inter veterum Patrum Opuscula tom. II. part. 1, pag. 251, ubi tamen eundem Leoni suppositum censuit. Stylus a Leonino non multum discrepat: intercalaris vero formula Dilectissimi, quater repetita, Leonem nostrum præterire posse videtur. Auctor certe Latinus est, et alicujus quidem Occidentalis Ecclesiæ episcopus, in qua ritus rigebat legendi capitulum Evangelii S. Joannis, in principio erat Verbum, ipso Paschatis die, seu in vigiliis Paschæ, ut illa indicant: Evangelista qui lectus est, Et lux, inquit, quæ in tenebris lucet, etc., nec non quæ ante finem subjiciuntur: Audi-tis evangelistam dicentem hodie quia quicumque in Deum credunt, hi filii Dei sunt. Dedit enim potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Quæ verba dicta neophytis in paschali nocte baptizatis, rationem ejus capituli legendi probe insinuant, ut scilicet illi ex ea lectione intelligerent divinum donum, quo Dei Filius natus filius hominis, ipsos homines per baptismum regeneratos ad dignitatem evertit filiorum Dei. Cum vero nulla Romanæ Ecclesiæ documenta a Cassandro, Hitorpio, Mabillonio, Frantone, cardinali Thomasio atque Martene edita hunc ritum præferant, licet Leonis ævo posteriora sint, impediunt tamen ne quis Leonem hujus sermonis auctorem affirmet.

Hic autem ritus erat in Africa celebris, uti discimus ex Augustini serm. 119 et 120, in quibus idem Evangelii capitulum explicatur: quos quidem sermones PP. Maurini not. 1 in Sermone 119, non in die Paschæ, sed in nocte subbati sancii habitos putant. Hinc alicui Africano hic sermo adjudicandus videtur. Ut vero nihil dubitationis supersit, duo Lectionaria Vaticana 1271 et vetustissimum 3835 eum Augustino inscribunt; cui pariter eundem convenire confirmat interpretatio antiqua versicolorum psal. 117 et 125, quam apud Augustinum iisdem verbis expressam reperimus. Hunc enim sermonem, licet in Chrysostomo olim editum, appendici inseruimus, quia omnium maxime Leone dignus, ex nostris codicibus emendari aliquot in locis potuit.

419 SERMO VIII.

De Resurrectione Domini I.

CAP. I. — Licet omnes solemnitates, dilectissimi, quæ in Ecclesiis pro Dei honore celebrantur, sanctæ sint atque venerabiles, tamen hodierna Dominicæ resurrectionis dies peculiarem festivitatem habet. Ideo utique quia omnes alii dies viventium in se tantum continent gaudium, hæc etiam lætitiæ defunctorum. Communis est ergo ^a infernis simul et supernis ista festivitas: quia resurgens a mortuis Dominus et illic festivitatem dedit ubi mortem vicit, et i-thic ubi victor ^b a morte remeavit; et ideo ^c Psalmista bene de hæc peculiariter die dicit: *Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus et lætemur in ea* (Ps. cxvii, 24). ^d Annuntians enim Dominicam resurrectionem, non supernis tantum, sed etiam infernis diem salutiferæ exultationis ^e indixit: quia descendente in tenebrosam inferorum caliginem Domino, etiam tunc illic absque dubio dies splendidissimus fuit, ubi Salvator illuxit. Unde pulchre evangelista qui ^f lectus est, *Et lux, inquit, in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt* (Joan. 1, 5): quia licet in tenebras Dominus descenderit, tenebrarum tamen obscura non sensit. Tenuit in illo noctis horrore inviolabilem majestatis suæ splendorem ^g lux sempiternæ naturæ; ac sic non lux a nocte, sed nox a luce superata est.

^a Al., inferius simul ac superius.

^b Quidam codices omittunt, a morte.

^c In editione Latina Chrysostomi: *Bene Psalmista loquitur de hac peculiariter die, dicens*. Cod. Barber., *peculiari*.

^d Editiones Chrysostomi: *Prænuntians enim Dominicam resurrectionem*. Mox quidam codd., *non superius tantum, sed etiam inferius*, ubi nonnulli mss. omittunt etiam; editi autem Chrys. habent et pro etiam.

^e Al., induxit. Mox pro inferorum, quæ vox in Barber. omittitur, cod. Casanat. habet inferorum.

^f Edit. Chrysostomi addunt modo.

^g In edit. Chrys.: *Luxit sempiternæ naturæ splendore*.

^h Al., ibidem.

ⁱ Ita ex cod. Casanatensi, melius quam alias: *Et quod adhuc loquitur: Constituite, inquit, etc.* Edit. Chrys.: *Et quid adhuc addidit: Constituite, inquit.*

A CAP. II. — Lætemur ergo, dilectissimi, et exultemus in Domino. Hodie enim nobis a Domino data est lux salutis, secundum illud quod ¹ idem psalmista in consequentibus ait: *Deus Dominus et illuxit nobis* (Ps. cxvii, 27). ² Et quod adhuc additur: *Constituite diem solemnem in confrequentationibus usque ad cornu altaris*; ³ completum etiam hodie in Ecclesia Dei video. Nam cum usque ad cornu altaris religiosi conventibus ⁴ plena sit, ipsam Scripturam sanctæ Ecclesiæ plenitudo complevit. Dies ergo ⁵ hic, dilectissimi, dies est resurrectionis et vitæ. ⁶ Reddit eum per Quadragesimam gratiorem delectabilior tibi gratulatio: quia ad tristitiam reorum ⁷ juncti sunt dies remissionum, ut patientiam utique statim remuneratio consequatur, secundum illud: *Qui seminavit in lacrymis, in gaudio metent* (Ps. cxxv, 5). Quicumque ergo seminastis in lacrymis, capite præmia exultationis. ⁸ Sciat se unusquisque, quo majora seminavit semina fletuum, majores fructus capere gaudio. Species ergo futurarum beatitudinum jam ⁹ in præsentibus continetur. ¹⁰ Sicut enim nunc est relaxatio post distractionem, sic in futuro erit requies post laborem.

B CAP. III. — Unde obsecro, dilectissimi, cum universa Ecclesia præcipue vos qui in novam salutem regenerati candida indumenta sumpsistis, ut munus quod accepistis purum immaculatumque teneatis,

¹ Ita cod. Barber. Ms. Casanat.: *Completum est hodie*. Editiones Chrys.: *Completum etiam hoc hodie*.

² Sic ex codice Casanatensi; et refertur ad Ecclesiam. Alias, *plena sint*, et idcirco P. Trombellius addidit omnia, quæ vox legitur in editionibus Chrysostomi ante religiosi.

³ Addidimus hic ex editionibus Chrysostomi.

⁴ Codices: *Fecit enim Quadragesimam gratiorem*. Prætulimus editiones Chrysostomi, ex quibus reorum scripsimus pro eorum, quod in iisdem mss. legitur.

⁵ Cod. Bonon., *victi*, pro quo P. Trombellius posuit, *adfecti*. Sed nostri codices cum edition. Chrys. habent *juncti*.

⁶ Editio Trombellii, *sciatque*.

⁷ Præpositionem in ex editis Chrysostomi adjecimus.

⁸ In ms. Casanat. hic habet *sic*, et dein, pro *sic* habet *sicut*.

ut nitorem vestri habitus etiam in conversatione servetis, et tam candida sint corda vestra quam vestimenta vestra. Audistis evangelistam dicentem hodie quia quicumque in Deum credunt hi filii Dei sunt. **Dedit enim potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine ejus. qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt** (Joan. 1, 12). Ergo et vos non estis nunc ex carnis conceptu editi, sed ex Deo Patre generati. Superest ut conservetis per sanctam vitam et conversationem sanctæ originis dignitatem. Et vere juxta id quod Apostolus ait: **Sicut modo geniti infantes rationales sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem** (I Petri II, 2). **Ei pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra.** Per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

De Resurrectione Domini II.

Nunc editus ex Lectionario Patavino S. Antonii, ubi perperam Leonis papæ nomen præfert.

CAP. I. — In ista die sancta, fratres clarissimi, in ista die inclyta atque egregia, in ista die, de qua sacratissimus personat psalmus: **Hæc dies quam fecit Dominus** (Ps. cxvii, 24): in hac die ablata est tristitia de corde discipulorum, et data est confusio in oculis Judæorum. In ista die resurrectionis Domini Jesu Christi impleti tristitia discipuli, ibant quisque ubi poterant: non erat qui eos congregaret, quia jam impletum erat quod scriptum est: **Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis** (Zacch. xiii, 7). Sepulcrum tamen signatum erat signo Judæorum, custodia militum confirmatum: intus lumen erat, quod omnino ligari non poterat. Quidquid enim signamus, totum ligare possumus, lumen ligare non possumus; ideoque æterna lux, qui in principio mundum illuminavit, et qui etiam et fuit et est eritque semper cum Patre in unitate Spiritus sancti, unus in Trinitate, et Trinitas in unitate; ipse quidem Deus et homo per mirabilem suam resurrectionem dignatus est clave veritatis suæ corda fidelium tangere; ut quod erat obscurum illuminaret, et quod erat clausum aperiret. Ille qui famulante angelo jungebatur Verbo, ipse famulante angelo hodie resuscitabatur de sepulcro. Quasi posset aliquid obesse signatura illi, cui nulla fuit impostura, dantur custodes, qui custodirent hominem. Quem jam scierant miracula facere, daemones ejicere, leprosos mundare, mortuos suscitare, se ipsum non poterat de tumultu exhibere?

CAP. II. — Sed jam corde circa Judæorum turba, qui legem habebant, et non intelligebant, psalmum tertium cantabant, sed Trinitatem Domini non agnoscebant. Psalmus enim tertius habet: **Ego dormivi, et somnum cepi, et resurrexi, quoniam Dominus suscepit me** (Psalm. III, 6): dum scilicet intenti et parati ad confusionem discipulorum, meruerunt invenire confusionem animarum suarum. Dicunt enim Pilato, quia **seductor ille dixit, quod tertia die resurget, ponantur, inquit, milites, ne veniant ejus discipuli, et furentur eum** (Matth. xxvii, 63). Si clausus erat tumultus discipulis, numquid claudi poterat sanctis angelis? An forte non poterat de **422** signato sepulcro resurgere, qui potuit de Virgine signata procedere? Signata fuit Virgo vera, et signata est sepultura vera. Generavit sine viro Virgo vera, et janua facta

est in sepulcro signatura vera. Dom enim adsunt isti custodes, non jam custodes, sed testes, illi poterant custodire, sed Deus disposuerat Filium suum resuscitare: angelus enim Domini descenderat de cælo: videntes custodes expavescent. Non potuerunt videre illum sublimem angelum, qui pleni erant falsitate Judæorum. Permittuntur mulieres videre angelum, qui venerant flentes ad monumentum. Quibus dixit gaudium magnum: **Scio quod Jesum quæritis crucifixum: non est hic, sed surrexit, sicut dixit: venite et videte locum ubi positus erat Dominus** (Matth. xxviii, 5). O gaudium non solum illis mulieribus, sed omnium fidelium atque credentium renatorum! **Surrexit, inquit.**

CAP. III. — Sed ut breviter dicam quod olim fuerat præfatum; David ille rex plenus Spiritu sancto veraciter cecinit in psalmo: **Resurrexit Dominus tamquam dormiens** (Ps. lxxvii, 65). Quid plurima dicam per longum? Sufficiat jam fidei, quod explicare non prævalet sermo. Quis noctis præteritæ gravem laborem, quis dei hujus comprehendere potest splendorem? Dies iste omnibus Christianis immensa gaudia propinavit, dum eum nobis Christus cæteris diebus meliorem fecit. Exsultemus ergo, charissimi, et lætemur in eo, quia hæc est dies quam fecit Dominus. Puto enim, fratres, quod iste dies solus magnus dicendus est, et dies in quo verus nobis resuscitatus est dies. Iste enim dies lucet in tenebris, et tenebræ eum non comprehenderunt. Tenebras dico Judæos, qui dum diem Christum negaverunt, lumen quod acceperant perdiderunt: dum enim clamant, **Crucifige, crucifige, factæ sunt tenebræ medio die.** Ergo quia Judæi Christum per noctem comprehendere voluerunt, inde in tenebris remanserunt. Gentes autem, et incolæ nationes, quæ a tenebris idolorum discesserunt, dies perfici meruerunt, dicente Apostolo: **Qui eruit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum majestatis suæ** (Col. I, 13): unde et alio dicit in loco: **Filiis lucis, inquit, sumus, et filii diei** (I Thess. v, 5), non sumus noctis nec tenebrarum: **sicut in die honeste ambulemus** (Rom. xiii, 13). Exsultemus ergo, charissimi, omnes cum omnibus, quia hæc est dies quam fecit Dominus.

CAP. IV. — Quid tibi profuit, inquam, serpens, iniquitas tua, aut quid valuit de crudelitate persecutio tua? Ecce surrexit de sepulcro quem vos Judæi fixistis in ligno. Hodie visus est vivus qui putabatur occisus. Muni diligenter, Judæe, crudelitatis sepulcrum, adjice custodias militum, manda vigilias nocturnorum secretorum, ut probes mortuum quem noluisti cognoscere vivum. **423** Dediti Judæ discipulo argenti pretium, ut occisum Christum poneret in sepulcrum: da tantumdem custodibus argentum, ut falsum audias a discipulis ulatum. Ergate, erogate argentum in facinus vestrum. In vanum duntaxat vigilatis ad sepulcrum nocturnum. Jam surrexit, jam cælos ascendit, jam glorificatus est propter nos, qui se humiliavit propter nos. Quid enim estis acturi, facit ex amicis acerrimi inimici? Quem tanto zelo fixistis in ligno, ipse sedet ad dexteram Patris in cælo, ipse est qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, et illuxit nobis. Nobis illuxit, et vos subjecit sub pedibus nostris. Pater enim nobis complevit quod suo Filio promisit. Quid enim nobis complevit, et quid Filio promisit? Psalmus dicit: **Dixit, inquit, Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum** (Ps. cix, 1). Ecce enim

* Mss. eodd. Leonini, victorem. Trombellius emendavit. candorem. Nos nitorem ex edit. Chrys. et duobus Vat. reposuimus.

† Edit. Chrys.: *Dedit enim, inquit, filios Dei fieri his qui.* Dein ex eod. Casanat. addidimus verba: *Qui credunt in nomine ejus.*

‡ Ita cod. Casanat. et alii duo Vat., uti optime emendavit Trombellius, cum alii eodd. habeant, per

sanctam vitam, conversationem, et sanctæ originis dignitatem, vel per sanctam vitam conversationem, et sanc æ, etc. Edit. Chrys., per sanctæ vitam conversationem, sanctæ regenerationis dignitatem.

§ Editiones Chrys. et eodd. Vat. addunt et corpora.

¶ Eædem editiones: *qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen,*

Christus ad dexteram Patris sedet in caelo, et vos Judaeos nostris pedibus subiecit in terris. Cum Judæus serox quem occideres comparasti, servares tibi quod emaras, non perderes quod habebas. Ecce argentum perdidisti, et quem comparasti non possedisti.

SERMO X.

De Resurrectione Domini III.

Ex eodem codice Patavino S. Antonii, in quo Leoni pariter tribuitur.

CAP. I. — Evangelium Christi maxime declaratur, quoniam ejus resurrectio prædicatur. Habet enim Scriptura evangelica, a Domino jam multa facta esse miracula atque signa. Nullum tamen majus fecit quam cum corpore surrexit, et terram levavit in caelum. In hac autem resurrectione Christi et miraculum est, et exemplum: miraculum (et ut credamus, exemplum ut speremus). Quod enim ipse fecit in isto initio, nobis promisit in fine. Impii, qui infideles et pagani appellantur, et Judæi carnales occidit esse Christum credunt. Hoc est ergo magnum credere, quia mortuus est Christus: hoc enim et infideles nobiscum commune habent. Credunt ipsi mortuum esse Christum. Nos autem propter resurrectionem credimus mortem: quia si mors non præcessisset, resurrectio non fuisset. Qui Christum mortuum negat, et resurrectionem negat. Qui Christum mortuum profiteretur, adhuc agendum est cum illo, ut et resurrexisset credat: et bene ita nobis erit cum Domino Deo.

CAP. II. — Nunc toleremus præsentia, amemus futura: blandimentis sæculi non delectemur, terroribus sæculi non frangamur. Deus cum nobis blanditur, vitam æternam pollicetur; et cum nos terret, de gehenna minatur. Quantumvis blanditur mundus; habe delectationem illum de qua psalmus ait: *Delectationes in dextera tua usque in finem* (Ps. xv, 11). Ibi jam Christus sedens, in dextera sua protegit. Inde se ostendit caput esse nostrum. Videt laborantia membra sua, videt in magnis tentationibus vexari corpus suum; et putatis quod caput suum curam non gerat de corpore suo? Si possunt oculi tui, ne offendas, non curare; aut aures tuæ recusare audire remedia unde saneris; aut lingua tua loqui nolit pro vulnere tuo, aut manus tuæ possunt labores recusare, ne succurrant alicui laboranti membra tuo; potest et Dominus noster Jesus Christus non curare quid agamus, vel quomodo laboremus. Quid opus est nobis dicere? Ipsum clamantem audite: *Saul, Saul, quid me persequeris* (Act. ix, 4)? Cui pro membris suis ita dicebat, membrum suum facere volebat. Dignetur Dominus Jesus Christus et de nobis facere membra utilia, cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XI.

In Ascensione Domini.

Editus a Quæsnello ex codice S. Petri Corbeiensis, in quo S. Leoni tribuitur.

CAP. I. — Hodie, fratres, victoria Christi completa est, hodie triumphalia vexilla ejus eriguntur. De spoliatione sua dolet cum principe suo tartarus; de restauratione damni sui gaudet celestis exercitus. Hodie caro illa, quæ de terris sollevata est, ad dexteram Patris collocata est, quia omnes ei naturæ prostratae sunt, et omnis principatus et potestas ante eam incurvata est. Hodie via nova, de qua dicit Apostolus (Heb. x, 20), nobis initiata est: quia per carnem Christi aditus coeli, per quem nulla prius caro transierat, reseratus est: quam adhuc viventem idem Apostolus dicit, quia hæc membris Christi suo tempore per eandem intraturis præparata est. Hodie apertio libri perfecta est, quem nemo potuit aperire, nisi agnus qui occisus est: quoniam sacramenta ejus revelata sunt, cum ea quæ in lege et prophetis inventuntur, consummata dispensatione humanitatis ejus hodie completa sunt. Descendit primo Christus,

ut nostræ particeps fieret naturæ: postremo ascendit, ut super nos participes faceret gloriæ. Descendens temporali conversatione visibilibus miraculis quasi lætavit infantes; ascendens dedit dona hominibus, quibus eruditus (A. nutritus) et quasi in virile robur educatus jam temporalem ejus visionem non appeterent, sed quo eos præcesserat, toto jam desiderio sequi sinderent.

CAP. II. — Quia ergo temporali ejus præsentia viduati sumus, ad æternam ejus visionem toto intentione festinemus. Dicamus ei ex voce Psalmistæ: *Tibi dixit cor meum: Quæsi vultum tuum, vultum tuum, Domine. Requiram: neaveritas faciem tuam a me* (Ps. xvi, 14). Tota enim dispensatio humanitatis Christi nihil aliud intendit, nihil aliud fecit, nisi ut intentionem nostram ad superna dirigeret, et expleto tempore nostræ mortalitatis, ad manifestam visionem sui perduceret, perductos æterna vultus sui gloria satiaret. Quia, festante Apostolo, *Videbimus eum sicuti est* (I Joh. iii, 2). Unde Psalmista: *Satiabor, cum manifestabitur gloria tua* (Ps. xvi, 15). Hæc sunt bona, *Jerusalem, quæ oculis non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: quæ preparavit Deus diligentibus se* (I Cor. ii, 9). Hæc bona quantum poterat in arguente conturbatur Psalmista cum diceret: *Quid mihi est in caelo, et a te quid volas super terram* (Ps. lxxi, 25)? Admirando dicebat: *Quid mihi est in caelo, etc.*? quia celestis gloriæ magnitudinem, nec dicendo explicare; nec cogitando sufficiebat comprehendere.

CAP. III. — Hæc ergo esuriamus, hæc sitiamus; quoniam ad hoc Pontifex summus pro nobis præcessor in vera sancta sanctorum, ad dexteram scilicet Patris, ascendit, ut spem membrorum suorum confirmaret, et secularum gregis humilitatem, quo summus credit præcessisse pastorem. Sic enim ipse Dominus promittit discipulis: *Ubi fue it corpus, ibi congregabuntur et aquilæ* (Luc. xvii, 5). Aquilæ vocat sanctos qui cupiunt dissolvi et esse cum Christo (Philip. i, 23). Fertur enim natura esse aquilam ultra mare odoratu suo cadavera sentire, et eorum celeri volatu ad saturandam esuriam suam festinare. Hæc ergo esuriam aquilaram desiderium sanctorum significat animarum, quæ cupit summæ mundi turbinis in summa quiete locatum fidei naribus sistentes [An: sentientes], spei volatu præsentis Conditoris vellente assistere, et satietate vultus ejus sine fine gaudere. Hæc quippe hujus olivæ stantis est ratio, ut Christum ad dexteram Patris jam regnare credamus, et interim eum quasi geminis virtutum alis, charitatis scilicet et spei, subsequamur; ut eum tradiderit regnum Deo et Patri (I Cor. xv, 24), cum eo sine fine regnemus.

CAP. IV. — Igitur secunda quod hortatur Psalmista, quia *Dominus regnavit, exultet terra* (Ps. xvi, 1), id est Ecclesia; exultet in fide, quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram; nimis exaltatus es super omnes deos (Ibid., 9). Exultet in spe, quoniam replebitur in bonis domus tua. Exclamemus ex medullis cordis cum Apostolo: *Quis nobis separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? an fames, an audias, an gladius* (Rom. viii, 35)? Cum enim de spe perduxerit nos ad speciem, erit *Deus omnia in omnibus* (I Cor. xv, 28). Ipse cibus et potus; ipse vestitus, et omnia quæ honeste cogitari et desiderari possunt ab omnibus. Hoc donatum Christum in illis concupiscant, et militiam suam non deserant, donec hæreditatem immarcescibilem ab imperatore suo completo agone percipiant.

426 SERMO XII.

De sanctissima Trinitate.

Nunc primum in lucem emissus ex Lectionario capituli Veronensis, in quo inscribitur: *Hosilia S. Leonis papæ super cap. xv Evangelii S. Joannis, vers. 26.*

Ex multis S. Evangelii locis inventus quia dicitur

liante adventum Spiritus sancti minus capaces erant ad intelligenda arcana divinæ sublimitatis, minus fortes ad toleranda adversa humanæ pravitatis. Sed eis adveniente Spiritu sancto cum augmento divinæ agitationis data est constantia vincendi adversa mundi hujus. Unde nunc illis Dominica promissione dicitur: *Cum venerit Paracletus, quem ego mitto vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis* (Joan. xv. 26). Notandum autem in primis quod Dominus Spiritum veritatis et a se mittendum esse testatur, et eundem mox a Patre procedere subjungit; non quod idem Spiritus aliter a Patre procedit quam a Filio mittitur, sed quia eum Filius et a se mittit et a Patre dicit procedere, ut aliam Patris, aliam esse suam personam designet, ac in eadem distinctione personarum unam esse operationem ac voluntatem suam cum voluntate Patris et operatione denuntiet. Cum enim ejusdem Spiritus gratia datur hominibus, mittitur profecto Spiritus a Patre, mittitur a Filio; procedit a Patre, procedit et a Filio, quia ejus missio una processio est qua ex Patre procedit et Filio. Verit ex sua spontanea voluntate, qui sicut consubstantialis est Patri et Filio, ita eandem habet voluntatem cum Patre et Filio. Spiritus enim ubi vult spirat (Joan. iii. 8); et sicut Apostolus enumeratis donis celestibus ait: *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, evidens singulis prout vult* (I Cor. xii. 11). Adveniens autem Spiritus sanctus testimonium de Domino perhibuit: quia discipulorum cordibus aspirans omnia quæ de illo erant sentienda mortalibus clara illis luce revelavit, quod videlicet æqualis et consubstantialis Patri erat ante sæcula, quod consubstantialis factus est nobis in fine sæculorum, quod de Virgine natus sine peccato vixit in mundo.

Finis deesse videtur.

427 SERMO XII.

In Natali S. Vincentii martyris.

Leoni ascriptum invenimus in ms. Valltellano xv, unde in aliquibus editionibus post Leonis Sermones subjectus est. A Quesnello primum in appendixem rejectus, et cum duobus mss. ab eodem recognitus hic exhibetur, qui et Hispanum e se auctorem in monito nostræ præfati ni inserto non improbabiter conjecit. Hoc Quesnelii iudicium approbant PP. Maurini, qui hunc sermonem in plerisque codicibus Augustino tributum recuderunt in appendix. Augustini tom. V, serm. 188.

CAP. I. — Cunctum ille, dilectissimum, gloriosas martyrum passiones, quos distincta regionibus loca peremerunt, ut a fides faciat omnibus iudicere honore venerabiles, propriam tamen sibi in hoc venerationis obsequio illi vindicant dignitatem, qui Ecclesiam Dei et documentis præ cæteris erexerunt, et patrocinii adjuverunt. Inter quos juste beatum levitam Vincentium, cujus confessione et morte Christum incredulis prædicatum inconvulsa agnoscimus, catholicis studiis celebramus. Qui ut fidei devotionem Deo studiose commendaret, aliori charitatis flamme affectu, morti sese tandem fideliter obtulit, quo videlicet robur fidei in solidissima petra Christo fundatum sequacibus imitandum daretur; necnon et semen apostolicæ prædicationis

per eum pluribus disseminatum, opæ suæ intercessionis tutum, ac perfectæ consummationis fruge refertum in celestibus demum horreis condideretur. Hunc ergo amplius propria venerentur, quem oriam peregrina mirantur: quatenus eis se largiorem exhibeat in beneficiis, quibus se amabiliorem cognoscit in gaudiis, statque in ejus solemnitate uberior lætitiarum ambitus, de quo fidei crevit effectus.

CAP. II. — 4 Hujus denique spiritus tanto virtutum munere claruit, ut sacri ministerii fultus officio, qui Filium Dei Dominum nostrum secutus esset in passione, ejusdem Christi calicem credentibus prius ministraret in salutem. Cujus haustu feliciter mente ebriatus, rabidi hostis atque in Christum sævienti insaniam interitus adiit, modestus sustinuit, securus irruit, sciens paratus esse quod vinceret, ne sciens elatus esse quod vinceret: quia cujus amore spiritualibus armis præmunitus resistebat, ejus adjutorio quicquid poenarum in illum ferentis traiecerat, insuperabilis fortiter patienti vincebat. Ideo hunc non laminæ ignitæ cartaginis, non equi, non ungulæ ferreæque manus, non viros pavidae cadentium, nec dolor scissorum membrorum, non foeti fragor et strepitus in patinibus viceribus salis injecto, Daciani quiverunt aliquatenus subdere justioni. Sed dum in tantum ejus verocius tumor excrederet, ut tantis passonum subactum doloribus aut vicis aut inermis se lætibundus extolleret, suscepta spe frustratus, unde victor visus est apparere, inde victus compulsus est erudescere: quoniam quo Dei martyr duriori urgebatur poena, eo ampliori confessionis exultabat constantia. Unde ipsius passionis vel ultima pervidere, seu memorari, fratres, evidentiùs placet: quatenus animadvertat sanctitas vestra quo diaboli et suum perduxerit dolis ministerium, vel quemodo Christus suum in finem usque servaverit famulum.

CAP. III. — Ex quo illud sane erat mirabile, quia quantum iste ex rinsecus multiplici poenarum genere contritus arctabatur, tantum intrinsecus exultante interiori homine dilatatur; quantumque ille extenuis jactantia temporalis potentie inflabatur, tantum interioris despicit se perpendens, interiori vexatus homine præorabatur. Contumui se videns saeviebat, nec in quem jam vindictam inferret inveniebat. Videbat tamen desævientium manus carnificum plus in eo venire vulneris quam corporis, solumque vigentem spiritum eo stultitiam exprobrare suam, quo provocabat veritatis norma. Quapropter credens quod causam confusionis averteret, si personam quæ se spreverat absolveret, minus que Dacianus erubesceret si Vincentium populus non videret, jussit eum a publico renoveri. Sed ne sic quidem careret supplicio, i contumacia que jacebat tes subternitur: ut vis acuminis concii am molis superjecti corporis plus discinderet, atque reddita tormentis membra quæ se carere obvia acciperent fragmenta.

CAP. IV. — Fallitur tamen vincendi opinione cæca crudelitas. Nam divina bonitas dilectum suum amplius in confessione comitata infert novam tenebris lucem, et tabernaculum splendidum obscurum reddit ergastulum. Fovebat laceros artus medica Dei manus, et venustiori pristinae sanitatis augmento fossi lateris damna supplebat, insolita igitur hujus luminis claritate percussit, obstupere custodes, quin et vocem, angelis hymnum Deo concinentibus, mens pal-

^a Vocem quos desiderat Lectionarium Ecclesie Lugdunensis in Thuanea bibliotheca. QUESN.

^b Cod. Vallicel. xv, celebramus.

^c Ita codd. Lugdun., Corbeiens. et Vallic. cum Quesn. et dicit. appendix. Aug. Alias, flavescens.

^d Cod. Vallic. : Igitur B. Vincentii spiritus; et mox cod. Corb., mysterii, pro ministerii.

^e Idem cod. et Corb. cum appendix. Aug., quod.

^f Nunc B. Vincentii passionis in ms. Vallic.

^g Idem cod., sui perduxerit doli ministrum.

^h Mss. Corbeiens. et Lugdunens., inflammabatur.

ⁱ Idem codd. cum Vallic. sic. Alias, spiritum ei stultitiam exprobrare suam, quod provocabat veritatis normam.

^j Cod. Corb., cunctus in quo jacebat locus, testa. Vallic. et app. Aug., contusa qua.

^k Codd. duo Quesn. et noster Vallic. ac app. Aug., fragmina.

lidi janitoris expavit. ^a Currit exanimis minister et præsidem, quem gravius relatio nuntii quam ictus erat percussura gladii: et cum non posset ex magnitudine rei tacere quod viderat, tremor iudicem occupat, dolor lacerat, furor inflammat; et ne in pœnis vincens Vincentius gloriam obtineret martyrii, Citi-
 tius, inquit Dacianus, pro luatur e carcere, ne dum insistimus rebellem punire, videamur eum potius victoria coronare. Profertur itaque ex illo tetri carceris barathro, cœlesti quidem gratia pulchrior, et si adhuc esset passurus, robustior. Sed ubi desiderium ad regni vocationem tendentis nullo pœnarum vel mortis genere frangendum intelligit, jubet invida mens lenioris strati fulera substitui, ac blandiori eum requie confoveri: scilicet, ut si amoto paululum carnifice, animam quietus exhalaret, diceretur non esse occisus, sed mortuus: quasi non eum pœna peremerit, cum quo et pœna simul perierit.

CAP. V. — Interea beatum Vincentium cœlestis aula suscipit, ac beatæ felicitatis munere donat. Ad cuius ingressum angelici lætantur spiritus, omnesque simul concives gratulantur sancti. Nosque tibi gratias agimus, Domine Jesu, quod anima tuo digna consortio, quæ pertinax tulit supplicium, mendax fugit obsequium; et quæ fuit contenta persecutor quod fereret, sit designata quod parceret. Cognito igitur sancto ejus abscessu iudex insanus, et quia Christus vicisset in Vincentio ^b nesciens Dacianus, illius sibi promittit cadaveris expositione vindictam, cuius gemit ex virtute victoriam. Feris namque et canibus decepta furoris superbia absumendum proijci mandat licitoribus: ut tali pastu eorum impleret ventrem quorum ipse gerebat mentem. Sed ut divinis excrementibus beneficiis majoris victoriæ Vincentio gratia ^c conferretur, mittitur corvus, avis amica cadaveribus, expositas corporis dapes servatura jejuna.

CAP. VI. — Hinc, fratres dilectissimi, hinc advertite distincta meritorum obsequia. Elias quondam impias Achab vel Jezabelis manus caute declinans (III Reg. xvii), in deserto corvis ministrantibus ^d pascitur; assertor autem veritatis Vincentius Daciani rabie peremptus, feris exponitur consumendus;

^a Cod. Vallic., *Cucurrit*.

^b Sic ex app. Aug. Al., *nescius*.

^c App. Aug., *conferatur*. Paulo post, *inimica cadaveribus*.

sed corvo famulante servatur illæsus. Obtinuit ergo Elias divino nutu, corvis præstantibus, quo aleretur: præstitum est Vincentio, obsequente quoque corvo, ne comederetur. Qui ut cœlitus se custodem designatum ostenderet, adventantes reliquas aves eminens non segni impetu perturbabat: inter quas immanem quoque lupum propius accedentem, veluti qui commissum thesaurum sacrilega audacia ataminare præsumeret, pennis et alis diverberans procul abegit. Sed ille quod non tam ad inferendam venisset injuriam, quam ad augendam miraculi pompam, quadam sui habitudine stupidum indicabat. O impudens furor et stulta vanitas! Corvus obsequitur, lupus veneratur, Dacianus persequitur, nec erubescit velle se adhuc lerox perdere, quem mansuetacta bestialis feritas satagebat protegere.

CAP. VII. — Unde ad occulendam martyris laudem, non jam secretum, sed profundum elegit: credens sibi ad delitescendam ejus gloriam non claustra fidem servatura, sed maria: quasi non idem elementi dominus esset, per quem dudum ei carceris abdita cœlesti fulgore radiata micuissent. Datur navis mergendum corpus in fluctibus, ut ad auxilium saltem æquora prolliceret, cui ad vincendum Christi militem terra defecisset. Enavigatis itaque magna ex parte freti gurgitibus, projectum inter sorbentes undas præpotens est Dei dextera conecuta, et quæ spiritum intulerat in cœlum, corpus mox retulit ad sepulcrum. Sic prædicator veritatis, charissimi, nec tormentorum vincitur pœnis, nec tenebrosi carceris superatur angustiis. ^d Non a bestiis dilaniatur, non profundo celatur, sed littori redditur, præconio difamatur, ut qui vere confessus fuerat nomen Deitatis, veritate sibi adesse experiretur divinæ suffragia bonitatis. Cujus gloriosam virtute vitam ita pretiosæ mortis gratia decoravit, ut quod vivendo docuit, moriendo constanter ^e astrueret: eratque consequens quatenus ad ejus visionem per mortem attingeret, quem probabilis vitæ conversatione semper attestatus fuisset; sciens quod de contemptu præsentis vitæ gloria surgit beatitudinis æternæ: præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat ^f in sæcula sæculorum. Amen.

^d In eadem append., *Non bestiis projectus dilaniatur*.

^e Al., *astruxerit*.

^f App. Aug. addit, *Deus*.

ADMONITIO IN SEQUEM SERMONEM.

Sequentem sermonem Leoni inscriptum Quesnellus e Parisiensi codice mutilum seu sine expertem edidit. Nos integrum e mss. Vat. 1271 et 6454 proferimus, aliquot scilicet capitibus additis, quæ cum antecedentibus et stylo ei rebus ipsâs coherent, ac sermonem perficiunt.

Idem Quesnellus huic sermone monitum præmisit, quo S. Leoni eundem asserere visus est: « Subsequentem, inquit, de S. Petri Cathedra sermonem, quem publico damus, suppeditavit nobis vetus codex ins. bibliothecæ Regiæ numero 341 notatus, ex quo a nobis descriptus est. Leonis nomen præfixum habet in codice hoc modo: In Cathedra S. Petri apostoli sermo S. Leonis papæ; nec dubium quin nostri, quantum ex stylo deprehendi potest, qui Leonino concinere mihi omnino videtur; nec quidquam occurrit unde ille pontifici nostro abjudicari debeat. Hoc sane extra dubium dictum esse Romæ et a Romano aliquo pontifice istum sermonem, ut ex pluribus locis argui potest, et plures phrases vocesque Leoni familiares hic inveniri. Petrus, inquit iste, populo Dei prælatus est; quæ vox, in eo significata rara, legitur in epist. 12 (nunc 14), c. 11: Qui ergo scit se quibusdam esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum. Ignitos cœlestium spirituum cœtus hic laudat: Paulum ignitum, cor igniri, Spiritum sanctum ignire, scribit Leo locis in deserto. 2 notatis: Gratæ divinæ largitas, sinister hædorum numerus, cautâ provisio, incauta districtio, frementium bestiarum insidiæ, ex ore veritatis, et plures alii loquendi modi Leonem representant in certis scriptis similiter loquentem. Quæ in isto sermone de cantu ecclesiastico deque ornatu templorum habentur, nemo, opinor, recentioris ætatis iudicium esse suggeret: de cantu enim sæpe meminit S. Leo, ornatum vero templorum in festivis diebus usurpatum vel solus 40 (nunc 44) sermo S. Leonis, qui est de Quadragesima tertius, statim ab initio probat a Leonis ætate non esse alienum. Festivitatibus Cathedræ antiquitas asseritur, tum ex laterculo præantiquo apud Ægidium Bucherium, in quo ita habetur: viii kal. Februarii Natus Petri de Cathedra; tum, et certius quidem, ex canone 22 concilii Turonensis II. Si enim tunc templorum, hoc est anno Christi 566, agebatur in Galhis, jam pridem dubio procul in Ecclesia Romana celebrari debuerat. Immo etiam in Gallicana antiquam jam tum fuisse probat idem canon. Superstitiones enim propter quas resecanda sancitus est, non nisi post longa ab illius festi institutione temporum spatia irrepere cœpisse probabile est. Adde quod hæc primis Ecclesiæ temporibus viguit consuetudo, ut eorum episco-

porum, qui celebriores fuerant, consecrationis dies quotannis celebrarentur, quemadmodum ex SS. Gregorii Magni, Ambrosii, Basilii et aliorum exemplo manifestum est. Quam potiori vero jure pontificatus principis apostolorum Ecclesiaeque primatis, annua debuit festiuitate recoli, saltem in Ecclesia Romana, ubi sedem fixerat. Cum porro duplex modo constituta sit Cathedrae S. Petri commemoratio ex Pauli IV Romani pontificis decreto anni 1557, una xviii kal. Februarii pro Romana, altera viii kal. Martii pro Antiochena, constat unicam olim fuisse in Ecclesia solemnitate viii kal. Martii, qua utriusque memoria, vel potius generaliter assumptio S. Petri ad episcopatum honore debito celebrabatur. Perseveravit in Romana Ecclesia usque ad Pauli IV decretum, quod a Gallicanis Ecclesiis sero admodum usu receptum est, ut ex Breviariis et missalibus patet; sed nec hodie ab aliquibus recipitur. Ceterum, cum sermo de Cathedra S. Petri, qui sub S. Augustini nomine circumfertur, jampridem a viris eruditissimis, tamquam spurius fetus in appendices relegatus sit, nullum est illius festiuitatis monumentum quod ad hujus antiquitatem accedat. Ex quo etiam laterculus Sylvii a Joanne Bollandi jam ex parte editus, vel suppositionis arguitur, vel saltem depravationis eo loci ubi pro festo Cathedrae viii kal. Martii, depositionem utriusque apostoli notatam habet. Plura de hoc festo videre est apud erin. card. Baronium, tum in *Annal.* tom. I, tum in *Notis ad Martyrologium*: necnon et apud doctissimum nostrum Carolum Le Cointe *Annalium Ecclesiasticorum Franciae* conditorem, tom. II, ad an. Chr. 566, n. 48 et seqq. » *Hæc cum ille suo loco in prima editione statuisset, re maturis experientia in præfatione generali, quam postremo impressit, sermonem Leoni tribuisse pœnituit. At in præfatione secundæ editionis, num. 3: Re iterum examinata, inquit, styloque perpensio, ad primam mentem redimus, hunc sermonem Leoni adjudicare non ausi.*

Mirum vero maxime accidit, homini in Leonis lectione versato videri potuisse sequentis sermonis styllum cum Leonio concinere. Primo enim formula c. 1: Dilectissimi fratres, et illa c. 3 bis repetita: Fratres charissimi, a Leonis Sermonibus omnino alienæ sunt. Dein adjectivum barbarum discordabile c. 2 et (ut de tota syntaxi manifeste dissimili taceamus) illa, quibus cap. 3 S. Petrum consulentem nobis cœlestis curiæ consulens vocat, a Leonis Latinitate atque ratione nimium abhorrent; adeo ut nihil conferant voces ignitos, gratiæ largitor aliaque ejusmodi, quæ non tam in Leone quam in aliis scriptoribus similiter reperientur, uti legitur in *Vita S. Honorati ab Hilario scripta* num. 3, largitorem gratiæ Deum, num. 52, ignito sermone suo, etc. *Ejusdem generis sunt capita quæ adjectivum. Nam, ut omittamus allegoricas voces, senatores mundi, in cœlesti curia, regna sidera, ea præsertim cap. 5, ut ad vos, fratres mei, qui in Christo vivitis, linguæ nostræ passibus redeamus, a Leonis nostri stylo alienissima sunt. Præterea quod de multitudine simoniacorum in luxuria viventium eodem capite traditur, sequiori sæculo convenit. Hinc pluribus mss. conspirantibus in solius Leonis nomine præferendo, forte alicujus Leonis Romani pontificis hic fetus est, qui posteriori et corruptiori ævo floruerit. Quod porro Quænellus animadvertit de notata depositione apostolorum Petri et Pauli viii kal. Martii in Calendario Sylvii, conferendum est cum iis quæ de hujus Calendario statuimus in observationibus ad sermonem 82, num. 4.*

433 SERMO XIV [Al. inter Leoninos XCVI].

In Cathedra S. Petri.

Ex cod. ms. Bibliothecæ Regiæ a Quænellio editus, et ex Vaticanis suppletus.

CAP. I. — Adest, dilectissimi fratres, beati apostolorum principis gloriosa solemnitas, quam tota debentur animi alacritate suscipere, tota mentis devotione celebrare. Cum enim dies martirii ejus merito habeatur in toto orbe clarissima, hæc non impari est totius Ecclesie sanctæ gaudio celebranda. In illa siquidem alternantibus hymnicis angelorum choris est ineffabiliter coronatus; in ista vero exsultantibus undique fidelium turmis pontificali cathedra cum magna gloria est sublimatus. In illa ad suam beatitudinem cœli conscendit thronum; in hac vero ad nostram salutem sanctæ Ecclesie adeptus est principatum. In illa ignitis beatorum spirituum cœtibus

434 est aggregatus, ut præmia æterna ipse susciperet; in ista vero populo Dei prælatus est, ut nos omnes ad præmia æterna vocaret. Illa ergo festiuitas præcipue est angelorum; ista autem specialiter est fidelium populorum. Sed per gratiam illius qui interfecit inimicitias in semetipso in uno novo homine faciens pacem (*Ephes. II, 16*), quæ poterat esse propria singulorum, a communis facta est omnium, hominum scilicet et angelorum.

CAP. II. — Hanc itaque solemnitate nostram, ut ita dixerim, dilectissimi, duplici, ut dignum est, jucunditate colamus; et non modo exterius, sed etiam interiori pleno animi desiderio celebremus. Hinc ergo suaviter modulantium symphonice resonent; illinc concordans animorum motus alternent. Adornetur luminaribus ecclesia; resplendeat virtutibus conscientia. Mundetur sordibus basilicæ pavimentum, purgetur vitis interioris hominis templum, dicente Paulo: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos, et 435 Spiritus Dei habitat in vobis* (*I Cor. III, 17*). Nihil dissonum a deprehendatur in vobis, nihil

A discordabile reperiat in moribus. Habet enim sancta dies dignitatem suam; habet et mens nostra solemnitate suam. Illa videlicet, ut a laboriosis hujus mundi negotiis vacetur, ista vero, ut ab æstu terrenæ concupiscentiæ, et ab omnium vitiorum illecebris absterneatur. Illa ut ornamentis visibilibus splendeat, ista ut virtutibus enitescat. Sed quæ tam egregium pastorem hodierna die ex divinæ gratiæ largitate suscepimus, qua temeritate ad loquendum vobis ex nostra parte os aperire tentamus? Intueamur ergo oculis fidei beatissimum pontificem nostrum episcopali subsellio sublimatum, sacerdotibus infulis redimitum, populo suo per semetipsum loquentem, et in conventu sanctæ Ecclesie more solito concionantem. Ipse, ipse per semetipsum dicat quod et vobis et nobis agendum esse decernat. Ecce, o beatissime pastor noster, nos tuæ oves simul adsumus, et ut nobis doctrinæ tuæ alimenta tribuas, humiliter obsecramus. Sed nec etiam oves ex nobis esse possumus, nisi ipse nos instruas qualiter vellus innocentie induere debeamus. Ais enim: *Quasi modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem* (*I Petr. II, 2*).

CAP. III. — Jam quæ quia qualiter oves fieri debeamus audivimus, restat ut nobis insinuet qualiter etiam sinistrum lascivientium hædorum numerum effugere valeamus. *Obsecro*, inquit, *vos tamquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam* (*I Petr. II, 11*); et ut hanc mortificationem carnis, quam docet verbo, præcipio confirmet exemplo, *Christus*, inquit, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (*Ibid., 21*). Solent autem custodes pecudum a noxiis herbis gregem suum studiosse compescere, et in longinquos saltus sincera pascua indagando migrare; et cum ab aliis, interitum cavendo, prohibent, alia vitam refocendo præbent. Alibi enim noxia subtrahunt, alibi profutura permittunt: ne dum a venenatis pabulis cauta provisione jejunt, a

a Addidimus communis ex nostris codd. Vat.

b Quænellus, concordant.

c Idem Quænellus, comprehendatur.

d Vat. mss., quia.

e Supplevimus vero ex nostris codd.

salutiferis quoque vacare, incauta distractione deficiunt. Quia igitur pastor noster a mortiferis carnalium desideriorum paucis nos prohibendo coercet, ad salutaria in vireta spei nostrae ora relaxat. At enim: *Per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, quæ vocavit nos in spem vivam, in hereditatem incontaminatam et immarcescibilem conservatam in cælis* (1 Petr. 1, 3). Voces ergo custodis nostri beati Petri apostoli, fratres charissimi, erectis cordi non auribus imendamus, et rectam vestigiorum **436** ejus lineam tenentes, a pascuis ad quæ vocat nunquam etorbitemus. Si enim consilium ejus libenter admittimus, fremendum bestiarum insidias non timebimus. Numquid enim custodia noxiter super gregem suum studiose non vigilat, et serarum incurus ut caveri debeat sollicitis vocibus non clamat? *Diabolus enim, inquit, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret: cui resistite fortes in fide* (1 Petr. v, 8). Expediit ergo, fratres charissimi, ut consulentem nobis cælestis curiæ consulem intentis cordibus audiamus, et certissimum salutis nostræ consilium parvipendere formidemus. Hoc enim qui ex ore veritatis audivit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni cælorum. Illic est qui audivit: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis* (Matth. xvi, 18, 19).

CAP. IV. — Non ergo debet ab homine in sua prædicatione contemni, qui a Creatore et Redemptore hominum tantæ dignitatis privilegio munit honorari. Terribile est ejus consilium negligenter despici, cuius et cælum et terra subjecta sunt potestati. Qui cælum claudit et aperit, terrena pro suo arbitrio ligat et solvit. Sic namque ecclesias ici primatus cathedra divinitus sibi est tradita, ut perpetua sit soliditate fundata. Ab exordio quippe mundi multas cathedras non solum bonas, sed etiam malas fuisse cognoscimus in populo Dei (sed in cathedra Petri Christus et malas funditus evertit, et bonas æterna stabilitate firmavit). De bonis namque dicitur: *Exaltent eum in ecclesia plebix; et in cathedra seniorum laudent Dominum* (Psal. cvi, 32), qui præcepta doctorum sanctæ Ecclesiæ operibus servant. Cathedram Israelitico populo Moyses tenuit, de qua per se Veritas dixit: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei* (Matth. xxiii, 1). At contra de reprobatorum cathedra per Psalmistam dicitur: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedet* (Psal. 1, 1). In cathedra enim pestilentiæ residet qui errorum pestes populum docet.

CAP. V. — Hujusmodi cathedras Dominus mystice subruit, cum vendentes de templo pariter et ementes eiecit. Scriptum quippe est: *Nummulariorum effundit æs, et cathedras vendentium columbas evertit* (Joan. 11, 11). Hanc pestilentiæ cathedram Simon ille magus acquirere voluit, cum Spiritus sancti gratiam emerè concupivit. Sed hanc manus apostolicæ linguæ, antequam ædificaretur, evertit, **437** et nascentem pestiferam heresim in ipsa radice succidit, dicens: *In sella enim amaritudinis et obligatione peccati video te esse. Non est tibi pars, neque sors in sermone isto* (Act. viii, 23). Hoc apostolicæ sententiæ gladio effusi sunt omnes qui ecclesiasticos honores vel emere inebriant, vel vendere non formidant. Quorum miserabilis multitudo hodieque in sancta Ecclesia cernitur, qui donum Dei contra Dominum possidere ad summum libidinem non verentur; qui nempe etsi exterius videantur vivi, jam ferè in perpetua damnationis morte sepulti. Qui lucrum animarum quærere pro nihilo ducunt, et miserissimam carnem in deliciis et

A in fetore luxuriæ nutriunt. Contra quos melius potest tacere quam pauca dicere. Non enim ad dilacerandum et corripendum eorum mortale periculum pauca verba sufficiunt, contra quos cælum et terra et omnia elementa damnationis testimonium profertur. Nunc ergo contra ossa arida loqui desistimus, ut ad vos, fratres mei, qui in Christo vivitis, linguæ nostræ passibus redeamus.

CAP. VI. — Fundemus itaque, dilectissimi, in beati Petri apostoli fide nostræ mentis habitaculum, ut ab omni adversitatis imperi manere possit illæsum. Exemplo scilicet viri prudentis, de quo Dominus in Evangelio dicit: *Qui ædificavit domum suam supra petram: venerunt flumina, flaverunt venti, et impegerunt in domum illam, et non cecidit, quia fundata enim erat supra petram* (Matth. vii, 24 et 25). Reddamus ad mentem quod per Paulum dicitur: *Non pessimus hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Domino; et iterum: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* (Act. xiv, 21). Reddamus apostolus Petrus, cujus hodie festivitatem colimus, qui Domino nostro Jesu Christo tam charus et familiaris existit, qui tantam potestatem non solum in terra, sed etiam in cælo, ipso tribuente, suscepit, per crucis tamen martyrium regna sideræa penetravit.

CAP. VII. — Carnem ergo nostram, dilectissimi, cum vitis et concupiscentiis assidue mortificantibus, apostolica præcepta studiosissime observemus: quia ipsis iudicibus de nostris actibus reddituri rationem sumus. Ipsius enim dictum est: *Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel* (Matth. xix, 28). Ipsi sunt senatores mundi, de quibus scriptum est: *Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terræ* (Prov. xxii, 23). In eorum ergo fide fundati, eorum doctrinis instituti, sic studemus cum divino adjutorio hanc mortalem vitam temporaliter ducere, ut dum eis in **438** cælesti curia sine lnegaudere mereamus: prædicante [Forte præstante] Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XV.

In Annuntiatione beatissimæ Dei Genitricis et Virginis Mariæ.

Hic sermo perperam Leoni papæ inscribitur in duobus Lectionariis S. Benedicti Padilonensibus; et subjicitur in uno missæ alii sermoni ejusdem festivitatis Leoni pariter attributo, cujus mentionem fecimus in præfatione hujus appendicis num. 30. Sic autem ibidem probavimus eum esse antiquam versionem sermonis S. Procli episcopi Constantinopolitani, ita et hunc ex simili sententiarum ac scribendi ratione ineditam interpretationem esse alterius sermonis ejusdem auctoris non improbabiler credimus, cum præsertim plures ipsius orationes desiderari comperimus sit.

D CAP. I. — Adventum Domini et Salvatoris nostri, quo hominum genus indutus, dignatus est nos visitare, per totum hoc sæculum universalis frequentat Ecclesia, et aniversario reditu efficitur valde jucunda. Quod enim semel pro redemptione salutis propriæ factum credens, mundus accepit, colendum in æternas progenies posteris consecravit; feritque tunc ut ex veteri vita in novitate mentis lætitia nasceretur. Nunc ergo transacti temporis miraculum ante oculos præsentatur, dum ea quæ dudum gesta sunt divinæ lectiones præferunt solemniter, et annuis vicibus devotissime celebrantur. Ecce audivimus, cum sanctum Evangelium legeretur, missum a De-

• Quesn., relaxet.

• Alias, fratres mei.

• Uncis inclusa leguntur in codd. Vat. 1271.

• Al., eum.

• Al., dicit.

• Al., de reprobis.

• Quinque voces seqq. præbuit laudatus cod. Vat. 1271.

mitto de regalibus thronis Gabrielem archangelum promittentem Mariæ Virgini filium (Luc. 1, 26). Ingressus namque ad eam, quæ hominibus verecunda secreto latebat in abscondito, sermonis auspicio labier salutavit: *Ave, Maria*, inquit; *ave, gratia plena, Dominus tecum*. O annuntiatio mirifica! O salutatio peregrina, plenitudinis captivi portans, et virgineum pectus illustrans! Descendit igitur angelus famuligero volata mteans, et Mariæ domicilium simul et mentem suæ claritatis fulgore collustrans. Præveniens iudicem præco, tam præclarus et mitis, tam festinus et properans, ut in prætorio virginitatis, quæ secreta manebat in terris, suscipi potuisset Dominus majesticis: *Ave*, inquit, *Maria*; *ave, gratia plena, Dominus tecum* (Ibid., 28). Qui te creavit jam te prædergit: 439 quem paritura es, jam te replevit.

CAP. II. — Turbata itaque illa in introitu ejus, erant cogitans quis sic benedixerit ei; quæ modestum apud se retinens propositi sancti silentium, et incognitum habens virile alloquium, turbatur angelo salutante, stupetque sibi taliter benedicentem: non tamen ausa est prævenire loquentem. Mirans enim apud se diuines enim timore animo conferebat quid sic benediceretur. Quæ cum prolixius cogitans hæsitaret, et angeli præsentiam fortius notaret (simul enim fulgorem præsentie eum benedictione pertractans tacite hæsitavit), aspexit in eam Gabriel illustris archangelus, Trinitatis sacrosanctæ legatus, cælestiumque conciliis secretorum, et ait: *Ne timeas, Maria: inventi enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum; hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur; et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Jacob in æternam, et regni ejus non erit finis* (Luc. 1, 31-33). Tunc Maria hæc angelica verba ponderata examinatione auscultans, et mentis statera profundissima virgo perpendens ait: *Quomodo fiet istud quod dicitis, quoniam virum non cognosco* (Ibid., 34)? Habebo filium, quæ nescio virum? Portabo fetum, quæ maternum non habeo succum? Mamillis aridis unde præbebo labiis infantis sugere postulantibus; quando torum mei cubiculi nec ingenuus amor possederit juvenillis, nec amplexus aliquando concesserit maritalis? Et angelus: *Non ita, inquit, Maria, non ita. Noli expavescere: noli de tuæ sanctitatis integritate sollicitudinem gerere. Intacta manebis, et de prole gaudebis, de filio. Sine conjunctione mortalis viri efficiens nurus Altissimi, quia Filium generatura es Dei. Joseph vero ille vir castus et justitiæ nomine decoratus, non spiritus, sed custos tuus, non accedet ad te; sed Spiritus sanctus superveniet in te; nec ardebis carnali libidine, nec sponsus adhærebit, sed virtus Altissimi obumbrabit tibi: propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* (Ibid., 35). O domicilium Deo dignum! Priusquam angelus luculentissima testificatione sibimet appareret, quod de palatii aula paterni delatum, et quale illud est, propriis auribus susceperet; nullum verbum protulit ore pudico, et nullum responsionis assensum. At ubi Maria illasam virginitatem audivit veridica astipulatione firmatam, respondit continuo, in sanctissimo pectore perornate componens affuturum cubitare secretum: *Ecce, inquit, ancilla Domini; contingat mihi secundum verbum tuum* (Ibid., 38). Tamquam diceret: 440 Paratum cor meum, quia intactus permanet uterus meus. Contingat mihi, Gabriel archangele, secundum verbum tuum. Veniat ad habitaculum suum, qui in sole posuit tabernaculum suum. Oriatur mihi virgini permanenti Sol justitiæ,

A in cujus penis æterna permanet sanctitas; qui perpetua castitate florens, et in ea perdurare decrevit integritas. Egradiatur sicut splendor justus, et salvator quasi facula accendatur. Solis facula totum illustrat, et quæ forsitan obstare videntur radialis peculiaris interius penetrat; et nihil penitus dissipat. Procedat jam ad oculos hominum speculatus forma præ filiis hominum; procedat sponsus de thalamo suo, quia securâ facia suam de proposito in eo.

B CAP. III. — Quis istam generationem, fratres mei, poterit sermone narrare? Quis lingua vel facundia valeat explicare? Intemeritas servatur virginitatis... nature, et infans intrinsecus coalescit in virgine. Dum vero impletum est tempus ut pareret, expositus est partus sacer, i cuius conceptus modum homo non noverat pater. Hæc est ineffabilis conjunctio nuptialis Verbi et carnis, Dei et hominis. Ita namque factus est inter Deum et hominem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus (1 Tim. 1, 3); et ideo pretiosissimus conjugii thalamus electus est virginis uteris, ut quia ex peccatis sordentibus squalidus effectus fuerat mundus, veniens Creator mundi sine opere mundi, ex mundis visceribus effusus in mundum; et novo miraculo, natus in mundo, mundum redderet mundum. Venit namque filius hominis, sicut ait ipse Filius Dei et hominis, non ut iudicaret mundum, sed ut salvum faciat mundum (Joan. 1, 17). Dic mihi jam, quæso; sancta sanctorum mater, quæ matutini floris odorem et niveum lilium convallium sine sulco humanæ propaginis et sine imbre carnalis seminis in sinu Ecclesiæ germinasti; dic, quæso, mihi, unica mater, quibus manibus vel quo Divinitatis articulo in utero tuo formavit filium cujus Deus solus est pater. Dic, obsecro te per Deum, qui talem fecit te, ut ipse fieret in te; dic, inquam, mihi, quid boni gessisti; quantum premium obtulisti; per quas potestates ambisti; quos etiam patronos habuisti; quæ suffragia promisisti; quo sensu vel qua cogitatione ad hæc, ut acciperes, pervenisti, ut virtus et sapientia Patris, quæ attingit usque ad sinem fortiter, et disponit omnia suaviter (Sap. viii, 1), totus ubique manens, et sine ulla sui mutabilitate in utero tuo veniens, ita cautum castellum tui ventris incoleat, ut ingrediens non læderet, 441 et exiens incolumem custodiret? Dic ergo mihi quomodo ad hæc pervenisti? Et illa: Quæris a me quid obtulerim muneris ut mei mater fieret Salvatoris? Oblatio mea virginitas est; promissio mea, non a me mihi data, sed ab ipso mihi auctore re omnis boni concessa. *Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (Jac. 1, 17). Ambitio mea est humilitas mea; et ideo magnificat animam meam Dominum, et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit, non auro clavatum tunicam, non pompas radiantem occulto auro ad ornamentum cervicis meæ, aut pretiosarum lapides margaritarum dependentium aspexit in auribus meis, aut genarum ruborem attendit fuco mendacii coloratum; sed respexit humilitatem ancillæ suæ (Luc. 1, 46-48). Venit enim ad humilem mansuetus, sicut fuerat vaticinio prophetæ ante promissum, et ait: *Noli timere, filia Sion: ecce Rex tuus venit tibi mansuetus et mitis, sedens super nebulam* (Zach. ix, 9; Matth. xxi, 5); super Mariam scilicet virginem, quam sibi ipse exhibuit sine compari sidere genitricem.

D CAP. IV. — Venit itaque mansuetus requiescens super maternum spiritum humilem et quietum et trementem verba sua. Venit igitur mansuetus, implens coelos, transiens per humiles ad superbos,

• Unus codex omittit hoc secundum *Ave*.

• Unus cod., cum amore; alius, quæ amore. Exigente contextu emendavimus, cum timore; unde Gabriel dixit: *Ne timeas*.

• Al., sui.

• Mss., thronum.

• Unus cod., de tua.

• Al., carnis.

• Supplendam credimus vocem *nulum*.

• Forte, in me... integritatem.

• Forte, penetrata.

• Unus cod., cujus parientem non cognoverat patrem.

• Sex voces sequentes in uno ms. desiderantur.

et cœlos non dereliquit. Inflatus timore superbiz, appposito humilitatis emplastro, ut mitis medicus, ipse curavit. O profunda humilitas! O excellentior altitudo divitiarum sapientiz et scientiz Dei! quam inscrutabilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viae ipsius (Rom. xi, 33)! Angelorum panis lactatur uberibus matris. Fons aquz salientis in vitam æternam (Joan. iv, 14); Samaritanæ, præformans Ecclesiam, bere postulat (Ibid., 7). Convivare cum peccatoribus non recusat, cui familiæ cœlestium dignitatum cum tremore ministrant. Reguli filium Rex regum reddidit sanum (Ibid., 50), non adhibens diversis pigmentis epithimam, sed lingua bajulans medicinam. Extinctum febribus curat servum Centurionis, cujus lundabili inventa est fides (Math. viii, 10; Luc. vii, 9): quia ita Centurio de Dominica virtute fieri credidit quantum ipse suis militibus sibi subditis imperans. Ita a præsumpsit passiones paralytici (Math. ix, 2; Luc. v, 20), ut Dominus misericorditer visitando sanavit mulieris longi temporis plagam (Math. ix, 22), in qua humor morbi setina, tabida ferebat membra. Ipse Salvator tacitam sentiens fidem, exeuntem de servitute sicravit importunam sanguinis fontem. Et quando (Forte quomodo) cuncta percurram? Narrando deficit tempus, quam magnifica potestate et profunda bonitate cuncta perfecit, qui, magnus ad parvos, humilis ad superbos, plenus pietate descendit. Nova fecit a sæculo, qui novus venit ad sæculum. In cujus mirabilem formam suas evangelizæ demonstrant figuras: homo, leo, vitulus, aquila. Homo de virgine matre sine homine, ut leo fortis procubuit in mortem; 442 et potes a te propria est exaltatus in cruce, tanquam novellus vitulus pro peccatis populi voluntarie inactatus in passione; et sicut aquila vehemens, recepto corpore de tumulo surgens b stricto secans aereni, omnium lapsus calcavit, et super Cherubin ascendit et volavit; qui ambulat super pennas ventorum, ascendit in cœlum: cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

In Natali SS. apostolorum Petri et Pauli.

Licet hic sermo spectet ad appendicem collect. 2, cujus sermones ascittios ostendimus in præfatione Sermonibus præmissa num. 19, unde etiam in ms. Casanatensis ejusdem collectionis omissi fuerunt, cum tamen ex ms., ut videtur, basilicæ S. Petri, veluti Leonis allegetur ex testimonio Petri Mallii, quod in eadem præfatione eodemque numero recitavimus, hinc ne quis forte de sermone genuino suspicaretur, qui a nobis inventus non fuerit, eum appendici inserendum putavimus. Auctor aliquis Romanus pontifex videtur.

CAP. I. — Duorum sanctorum apostolorum Petri et Pauli, fratres charissimi, hodie celebramus natalem; quorum sonus et prædicatio pervenit in omnem orbem terrarum. Ita eorum passio celebratur ab Oriente usque ad Occidentem, quoniam pro Rege passi sunt cœli et terræ. Meruit civitas Romanorum, ubi sunt constitutz memoriz apostolorum. Oportuit enim ibi esse prædicatores regni cœlorum, ubi constitutum est regnum Romanorum, ut diversæ gentes venientes honorificent memoriam piscatorum. Euntibus enim ad beatum Petrum apostolum, qui noverrat, ibi est constituta memoria Adriani imperatoris, miræ magnitudinis et pulchritudinis templum constructum; nunquid potest ab aliquo dici: Intremus ad memoriam imperatoris? Ergo præteritum memoria imperatoris, et festinatur ad memoriam piscatoris. Boni piscatores facti, qui erant piscatores nati. Piscatores piscium facti sunt piscatores hominum, Domino Christo dicente: Venite post me: sa-

ciam vos fieri piscatores hominum (Math. iv, 19). Artem vobis non muto: genus piscium muto. Extrahetis de mari vivos ad mortem; nunc extrahetis de sæculo mortuos ad salutem.

CAP. II. — Unus erat piscator et alius persecutor. Quantum meruerunt persecutores et piscatores, ut fierent prædicatores? Primus in ordine apostolorum electus est Petrus; novissimus in ordine apostolorum est 443 Paulus, sicut ipse de se testatur dicens: Ego enim sum minimus omnium apostolorum (Rom. xv, 9). Qui elegit primum, ipse elegit et novissimum, ut simul pateretur primus et novissimus. Bona passio, quæ nunc coheret laudi. Bonum certamen, quod perficit martyrium. Sciebant apostoli ad quam prætendebant coronam, quam acceperunt Petrus et Paulus in urbe Roma. Dixerat enim Dominus in Evangelio: Qui reliquerit patrem aut matrem, uxorem vel filios, et omnia quæ possidet, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (Math. xix, 29); aut qui perdidit animam suam propter me in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam (Math. x, 39).

CAP. III. — Oportet ergo, fratres, ut propter vitam non diligamus vitam: propter vitam æternam temporalis est contemnenda. Boni discipuli, qui veram doctrinam tenuerunt magistri, cursum consummaverunt, fidem conservaverunt, promissa dilexerunt, temporalia contempserunt, et vitam æternam possederunt. Unus ex rusticis inertus; alius ex lupo factus est agnus. De Paulo apostolo dictum est: Lupus rapax, mane rapiet, et ad vespas dividet ecas (Gen. xlix, 27). Fuit persecutor Saulus; sed mutatus est, ut fieret prædicator Paulus: fuit antea persecutor, postea vero factus est magnificus prædicator. Christum quem aliquando blasphemabat postea publice prædicabat; ipse enim de se testatur dicens: Qui prius sui blasphemus, et persecutor; sed ideo misericordiam merui, quia ignorans feci in incredulitate, ut in me revelaret Deus Filium suum (I Tim. i, 13; Gal. i, 16). Hoc præstitit mihi persecutori. Quid autem præstitit piscatori, nisi claves regni cœlorum? Claves enim regni cœlorum fides meruit Petri: quia prior agnovit Filium Dei. O gloriosum meritum apostolorum! Non uno die electi ad gloriam, sed uno die meruerunt palmam. Non uno die electi ad apostolatum; sed uno die meruerunt accipere martyrium consecratum. Transcenderunt cœlum; et coronaverunt [Leg. cucurrerunt] ad Dominum Deum.

SERMO XVII.

In Natali B. Pauli apostoli.

Ex cod. collect. 2 nuper editus est ab abb. Trombellio. Præter mss. coll. 2 eum invenimus in cod. Casin. coll. 1, nec non in duobus Lectionariis Vallicell. vii, et A, 6, ubique Leonis papæ nomen præferentem. In duobus autem Vat. 1272 et 3835, sine certo ullius auctoris nomine hæc inscriptio legitur: Item ejusdem in Natali B. Pauli apostoli; quæ eundem hujus 444 et præcedentis sermonis auctorem significare solet; præcedit autem in utroque cod. sermo S. Joanni Chrysostomo inscriptus. Cum vero hujus sermonis auctor sit certe Romanus, hic manifesta detegitur alicujus librarii oscitantia ejus generis, cujus in præfatione meminimus num. 9, ut scilicet hunc sermonem descripsit cum eadem epigraphæ ex antiquiori Lectionario, tametsi præcedentem sermonem, cui veri auctoris nomen in eodem erat præfixum, nequaquam excepserit. Auctor autem Romanus magno Gregorio posterior est: siquidem hujus temporibus. Micrologo teste de Ecclesiast. Obs. real. cap. 42, S. Pauli festivitatis altera die post festum SS. Petri et Pauli celebrari cæpit. In Sacramentariis quidem Gregoriano antiquioribus, nimirum Leo-

^a Luxatus valde hic locus est.

^b Forte, recta, vel aliquid supplendum, ex gr., volatu.

^c Ita ex cod. Vallicell. et duobus Vat. Al., De S. Paulo, seu, De Festivitate S. Pauli.

nino, uti vocant, et Gelasiano, utriusque apostoli A natale eadem die designatur, nec sequenti die describitur alia missa S. Pauli propria, ut in Gregoriano primum deprehenditur. Hunc sermonem in plerisque mss. exemplaribus mutilum, in solo antiquissimo Vat. 3835 integrum invenire potuimus.

CAP. I. — Gemina hodiernæ festivitatis, fratres charissimi, renovantur gaudia, dum annua doctoris mundi percolimus natalitia. Unde exultantes in Domino, et immensas ejus ineffabili majestati referentes laudes, ingenti lætitia gratulemur. Et nimirum affluentissima jucunditate lætari oportet: quia quoties sanctorum memoria celebratur, a nimio fidelium mentes gaudio replentur, et spiritualibus admodum profectibus illustrantur in id quod eorum præsentia adesse non ambigitur. Convenientibus ergo nobis, charissimi, huic b sanctissimæ aule, eundem in medio nostrum egregium prædicatorem assistere, et spirituali atque invisibili quodam modo pariter nobiscum in hac ejus celeberrima solemnitate credimus gratulari. Et ideo nulla debet, dilectissimi, quemquam Christianorum ad occurrendum huic venerandæ Ecclesie, ubi sanctorum ejus quiescit corpus, desidia irretire c corporis. Præcipue autem cunctos Romanæ urbis et finitimis commorantes regionibus, quanto citius accelerare præ omnibus congruit. Quoniam si universi de extremis mundi partibus neque ausieritatem acerrimi itineris, neque prolixitatis terræ spatia metuentes, eo quo valent tempore apostolorum devote se præsentari intant ad limina, quid Romani cives excusationis d proferre possunt in eo quod præsentialiter assistentes dissimulant saltem eorum occurrere festivitati, dum se eorundem apostolorum precibus, defensione tueri noscuntur et ope?

445 CAP. II. — Hesternò quippe e die quo ipsi apostolorum principes martyrio sunt f coronati, devotissimo affectu in ecclesiam B. apostoli Petri proferantes, ejus celebravimus solemnitate. Etenim oportebat ut ejus qui principatum meruit adipisci apostolatus, prius celebraretur festività. Hodie vero doctoris gentium et mundi totius illuminatoris natalitia colimus. Nam licet pariter ambo martyrii bravium sumpserint, propter confluentis tamen populi frequentiam in alium diem e B. apostoli Pauli inerat ratio solemnitatis transferendæ, ut sicut in B. Petri aula universa convenit multitudo, ita in ejus h copostoli ecclesia eadem pariter annexa conflueret populi congregatio, æqualisque omnibus ines et lætandi devotio. Sed ecce plures aut i desiderii aut sæcularibus dediti curis, ad hanc distulerunt præstantissimi B. Pauli apostoli adventum aulam. Quapropter, fratres charissimi, abjicienda est omnis mundanæ cogitationis j cura, et temporalis lucri desideria respuenda, eoque omnes quo valemus anisus ad celebrandam sanctorum memoriam, maxime beatorum Petri et Pauli apostolorum principum natalitia concurrentes, in amborum ecclesias devote pariter congregati conveniamus, ut sicut pares eos k honorum influxus divina illustravit dignatio, ita l similes humana habeat in solemnitatibus devotio.

CAP. III. — Hic enim beatissimus prius quidem Saulus, et postmodum Paulus, prius, inquam, perse-

ctor, postmodum prædicator, Judaicæ credulitatis infectus sævitia, nimia ferocitatis adversus Christianos exardescerat insania. Nam, sicut in Actibus apostolorum continetur (Act. ix, 2), accepta a principibus sacerdotum potestate ut si quos eorundem Christianæ religionis invenire potuisset, victos in Jerusalem deduceret, ibat tremens magna arreptus furia, et subito cœlestis radii splendore illustratus ac perterritus audivit vocem de cœlo dicentem sibi: *Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare* (Ibid., 4). Et protinus cadens in terram, oculorum lumen amisit. O magna pietatis omnipotentis Dei nostri benignitas! O inestimabilis longanimitatis misericordia! Modicum e enim perterruit, ut multipliciter consolaretur. a Paulum enim percussit, ut superflue mederetur. Illico enim Ananiam Dominus præcepit regenerationis gratiam baptismi tribui, et amissum lumen oculorum in-partiri. Præceptum est enim ovi ut lupum ad caulas 446 dederet, et similem sibi ovem efficeret. Anania enim Ovis interpretatur. Timet ovis lupo se propinquari, sed præcepto Domini fultus fiducialiter ad lupum accessit, eumque divina conspiciens correptione in mansuetudinem conversum, extemplo collato ei baptismatis munere, Christusque adhibito vexillo, eum Dominico collocavit ovili. O admirandæ operationis virtus! Ovis lupum ovem fecit, quia boni pastoris fortitudinem accepit, et quem prius habuit sævissimum expugnatorem, postmodum suscepit mitissimum concertatorem. Hunc Dominus prædestinatum habens ante omnia sæcula, vas electionis affirmat, suumque nomen in gentibus deportaturum pronuntiat.

CAP. IV. — O beate Paule, prædicator egregie, quam gloriosus et laudabilis inter apostolos omnesque reluges martyres! quia licet novissimus in consortio apostolorum advenisse videris, plus tamen omnibus in Evangelio Christi elaborasse demonstraris. En tua lucidissima in toto emittit mundo doctrina. Quibus te laudibus digne glorificari, elegantissime apostolorum princeps et veritatis opinatissime prædicator, humana poterit lingua, quem misericorditer Redemptor ex æthere vocans, dignum sibi cultorem, et vas elegantissimum athletamque strenuissimum constituit? Unde legitime bonum certamen certans, cursurumque ministerii con-ummas (II Tim. IV, 7), tertium u-que ob hoc raptus cœlum, arcana meruisti audire verba; de reliquo repositam tibi coronam justitiæ, atque laborum tuorum dignam a justo iudice Domino nostro suscipiens remunerationem, merito cum angelis in cœlestibus perenniter triumphas regnis. Pro quo venerantes hanc sacratissimam solemnitate tuam, gloriose apostolorum princeps et doctor gentium, assiduis nos apud Creatorem nostrum, pro cuius vera nominis confessione martyrii adeptus es palmam, commendare non desistas intercessionibus. Quatenus tuis circumfulti præcipuis interventionum suffragiis, continuæque protectione muniti, ab universis istius fluentis mundi erui mereamur adversitatibus, et mentis sinceritate, secunda devotissimæ festivitatis exsequentes gaudia, ad æterna pertingere valeamus regna, per Jesum Christum Dominum nostrum, cui est honor, et gloria per omnia sæcula sæculorum. Amen.

^a Al., apostoli.

^b Al., desideris.

^c Vocem cura, quæ in aliis codicibus desideratur, suggestit optimus cod. Vat., ex quo mox desideria scripsimus, pro desidia, ut alia exemplaria præferunt.

^d Id est, apostolatus honore.

^e Al., similiter. Cod. Vat., cœquales.

^f Sic idem Vat. Alias male, enim.

^g Sequentia in solo antiquissimo Vat. codice leguntur; ubi mox, pro superæne, legendum videtur superne.

^{*} Cod. Vat. 3835, nimis fidelium mentes gaudio releverantur.

^b Al., sacratissimæ.

^c Al., torporis.

^d Sic Vat. cod. Al., proferent in eo: et post nonnulla, defensionis tueri noscuntur ope.

^e In quibusdam codd. deest die; male.

^f Al., consecrati.

^g Ms. Barb.: B. apostoli Pauli ratio erat transferenda. Cod. Casanat.: B. apostoli Pauli inerat ratio transferendæ. Vallcell. cod.: B. apostoli Pauli celebritatis erat ratio transferendæ. Secuti sumus cod. Vat.

447 SERMO XVIII.

De sancto Petro. Quomodo de carcere eductus est.

Nunc primum editus ex ms. Casinensi.

CAP. I. — Quemadmodum sanctus Petrus in carcere sit ligatus duabus catenis et traditus quatuor quaternionibus militum, quemadmodum etiam inde liberatus sit per angelum Domini (Act. xii), audivit per ordinem dilectio vestra. Missus ergo in carcerem est sanctus Petrus, causa nominis Christi, sed poenam carceris horrere non poterat, quia ipse in carcere templum Dei erat. Ligatus erat duabus catenis, sed catenas criminum in ipso carcere a credentibus extraherebat. Custodiebatur a quatuor quaternionibus militum, sed sub ipsa custodia quatuor Evangelia ad fidem venientibus insinuabat. Nec mirum sane, si ille humanam custodiam timere non poterat, qui divina custodia servabatur. Cum ergo diligenter Petrus custodiretur in carcere a quatuor quaternionibus militum, ligatus a duabus catenis, venit angelus Domini ad eum, ut audivit dilectio vestra, et aperuit januas carceris, et dixit ei: *Surge, et tolle vestimentum tuum et operi te, et calcea te calceamentum tuum, et veni, sequere me (Ibid.).* At illa surgens sequebatur eum, et cum venisset ad portam ferream cum angelo, statim a se eadem porta aperta est eis. Nec mirum sane si sancto Petro porta ferrea sponte aperta est, qui portas inferorum jam in potestatem acceperat, dicente Domino ad eum: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et portae inferi non prevalebunt adversus eam. Et quaecumque ligaveris super terram, 448 erunt ligata et in caelo (Math. xvi, 18).* Ille ergo sancto Petro portam ferream app-

ruit, qui portas inferni patefecit. Ille de morte Petrum eripuit, qui mortem ipsam destruxit.

CAP. II. — Sed quod tunc sancto Petro secundum litteram gestum est, circa nos quoque mystice geri agnoscamus, si fidei Petri sequamur. Sumus enim et nos in hoc mundo veluti in carcere constituti. Si ergo a Domino visitari mereamur, mittitur ad nos angelus Dei, et dicit ad unumquemque nostrum: *Præfuge te, et calcea te calceamenta tua, et operi te vestimentum tuum, et sequere me.* Præciguimus nos, si lumbos corporis nostri pudicitiae circulo [Parte cingulo] circumdeamus, dicente Apostolo: *Sicut lumbi vestri præcincti (Luc. xii, 35)* in castitate. Calceamus et pedes postros, si gressus vitae nostrae præceptis evangelicæ fidei munimus, ut securi spinis peccati et iniquitatis tribulus conculemus. Operimus nos et vestimento, si vestem illam nuptialem, id est baptismi gratiam, conservemus in nobis. Hæc itaque fideliter impleamus: statim cadent catenæ de manibus nostris, id est catenæ peccatorum, quibus constricti et colligati seculum animam tenebamus. Sed nec aliter de carcere, id est de mundi hujus errore, evadere possumus, nisi a Domino per angelum visitemur. Aperitur nobis et porta ferrea, id est et porta mortis, et poena, quam Filius Dei passionis suae virtute communit; et tunc venimus ad domum Mariae, id est ad Ecclesiam Christi, ubi Maria mater Domini habitat, et illic occurret nobis puella nomine Rhode. Conveniens autem hujusmodi nomen Rhode salutis nostræ mysterium est. Rhode enim secundum litteram græcam rosa nuncupatur. Venientibus ergo nobis ad domum Mariae, puella nomine Rhode occurrit, id est congregatio sanctorum, quæ sanguine martyrii gloriose velut rosa refulget.

* Non Apostolus, sed Christus ipse hæc verba profert in Evangelio Lucæ, xii, 35. Edit.

ADMONITIO IN SERMONEM SEQUENTEM.

Prolicum Quenelli monitum ex instituto nostro, quo omnia illius huic editioni insertum iri polliciti sumus, proferre cogimur. Sermo iste, inquit, utrum habitus sit in festo septem fratrum martyrum Machabæorum, an vero in festo septem fratrum illorum S. Felicitatis martyris, id est Januarii, Felicis, Philippi, Sylvani, Alexandri, Vitalis, et Martialis, qui tempore Antonini imperatoris martyrio coronati sunt, erit fortasse qui dubitet, si oculos a titulo paulisper averterit, cujus fidem, ut et aliorum hujusmodi, in suspicionem adducere nefas non est apud eruditos. Etsi vero horum celebris Romæ memoria ex antiquo fuerit, quoniam ipsam Urbem suo agone nobilitaverant, priorum tamen, id est Machabæorum, triumpho consecratum fuisse hunc sermonem existimamus, tum quia ex sacris Scripturis recitata commemorat martyrii illorum historiam: *Causam, inquit, solemnitatis hodiernæ, dilectissimi, plenissime sacræ historiæ lectione didicistis; tum quia non imperatoris vel præfecti Romani crudelitati tribuit tale martyrium, sed ævisissimi regis impietati, nempe Antiochi.*

Porro huic martyrum solemnitati aliud festum subjunctum fuisse indicat S. Leo, *Natalem* scilicet, ut ait, seu dedicationem ecclesiæ, cujus consecratione antiquam festivitatem geminam esse inferius asserit. Sed cujus ecclesiæ natalis, et cujus consecrationis solemnitas ista esset, nec ipse aperit, nec quisquam post ipsum inquirere satagit: quod videlicet, ut opinor, pro certo habuerit omnes de dedicatione basilicæ S. Petri ad Vincula istud esse intelligendum, cum etiamnum hodie una sit dedicationis istius et martyrii Machabæorum festivitas kalendis Augustis affixa.

Huic autem sententiæ accedere nequaquam possumus. Nam basilica S. Petri ad Vincula ab Eudoxia Valentiniani Augusti uxore aedificata est in monte Exquilino, unde et titulus Eudoxiæ dicitur, quod minime concinit his quæ de loco isto a Leone dicuntur. Siquidem manifestum est non a seipso, sed ab homine extructam esse basilicam, cujus consecrationis memoriæ tunc agebatur. *Magnificus, inquit, structor parietum, etc.* Deinde in eum qui basilicam de qua inquirimus erexit, ea omnia convenire debent, quæ Leo edisserit, ut scilicet, 1º ipse suis sumptibus et magnificentia ad eam ædificari jusserit: *Magnificus structor parietum, etc., habitando quod condidit.* 2º Et eam ipse consecraverit seu dedicaverit ecclesiam: *Qui hoc die antiquam festivitatem hujus loci consecratione geminavit.* 3º Ut animarum idem curam haberit: *Sed magnificentior aedificator animarum; immo et docendi munere in urbe Roma, ac prælude episcopi, parfumetus fuerit; faciendo quod docuit.* 4º Ut is fuerit, cujus memoriæ justo honore venerari possent Romanæ, et martyrum solemnitati subjongere. *Non solum, inquit, martyres ac martyrum matrem, sed etiam illius memoriam justo honore veneramus, qui hoc die antiquam festivitatem hujus loci consecratione geminavit.* 5º Denique, ut Leoni coævus fuerit, et in oculis eorum quos alloquebatur pietatis opera ediderit, ex quorum memoria, non minus quam ex templi quod cernebant conspectu, ad virtutis profectum accendi possent; sensus est enim horum verborum: *Omnia ergo, dilectissimi, que oculis cernitis, et memis meministis, ad profectum vestræ aedificationis assumite, etc.* Hæc autem omnia in Eudoxiam cadere non possunt: necesse est porro in aliquem ex pontificibus Romanis, ad quos unice pertinebat ecclesias in Urbe dedicare, animarumque in ea doctores atque aedificatores agere. Facile quidem de Cassiano papa ista dici queunt, qui mirum sanctorum coadjuvator fuit, et basilicam Julii fecisse legitur. Verum promer sum et illa ad Sixtum III Leonis nostri ultimam decessorem referam. Primum enim manifestum est ecclesiam cujus dedicationis festus tunc dies agebatur,

nam aliquam fuisse et præcipuis Romane urbis basilicis; ejus encæniam ab universa plebe Romana tanta celebritate, tanta festiuitate magnificentiâ, tam conspiranti studio et devoto animo, tanto populi concursa reuelebantur: talis erat procul dubio basilica S. Mariæ Majoris, quæ et S. Mariæ ad Nives, et ad Præsepe, et Liberii basilica dicitur. Hæc autem a Sixto papa III denuo extractam fuisse et consecratam, testatur liber de Romanis pontificibus, et Adrianus papa in epistola ad Carolum Magnum. *Hic fecit basilicam S. Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberii cognominabatur*, inquit liber ille in Sixto III. De quo ita Adrianus: *Sixtus papa, Constantini successor, fecit basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, cognomento Majorum, quæ et apud Præsepe dicitur*. De qua basilica mira sunt quæ referuntur a Petro Cluniacensi, Beda, et his auctoribus qui de eadem U. bis ecclesiis scripserunt. Deinde facile credi potest Leo in Sixti laudes erupisse ex occasione solemnitate quoniam ab illo fuerat educatus, et semper adhæserat ut ejus diaconus, eidem proxime successerat, ut cui in administrandis rebus ecclesiasticis egregiam navarat operam, cujus etiam recentior omnium gratia memoria. Denique et ipse tanquam sanctitatis laude præclarus inter vindictos cœtes ecclesiasticis tabulis inscriptus reperitur 28 die Martii, ut merito illius memoriam justo honore venerandam dixerit sapienter pontifex.

Utrum aut quod obijci possit, nempe dedicationis S. Mariæ solemnitatem alio die peragi, nempe nonis Augusti, nullamque e contra kalendis Augusti ascriptam esse solemnitatem dedicationis in hodierno Martyrologio Romano, nisi S. Petri ad Vincula. Sed quid mirum, si per tot annorum decursum multa immutata esse reperiantur in ecclesiasticis hujusmodi tabulis, quarum etiam fides non usquequaque certa est et indubitata? Ceterum cum antiquissima illa basilica sæpius propter vetustatem de novo suscitari, ac denuo consecrari indiguerit, sicut consuetudo posebat ut ultimus ejus consecrationis dies inter festa haberetur, ita par erat ut primæ constructionis et consecrationis illius memoria non periret, quæ plurimis videlicet insignibus que miraculis toto orbe celebris evaserat. Ob eam, ut opinor, rationem illius dedicationis solemnitas, quæ a Sixto peracta fuerat, a primo die Augusti ad quintum translata est, ut gemina solemnitas in usum coalesceret, nec festorum dierum numerus cum publicæ rei incommodo ex cresceret. Præsertimque id decessit fieri ob aliam S. Petri ad Vincula dedicationem, cujus solemnitas eadem prima die Augusti celebranda occurrit.

Hæc in hypothesi qua sermo de Machabæis Leonis esse credebatur, necessaria fuerunt. Supervacua vero et inutilia in rem præsentem cognoscuntur, si eandem sermonem Leonis non esse demonstramus. In vetustissimo enim Lectionario ms. Vaticano 3858, quod procul dubio Romanum fuit ad usum basilicæ SS. Philippi et Jacobi, ubi alii quatuor Leonis sermones ejus nomine inscribuntur. hic pagina 4, non Leonis, sed Augustini tribuitur hæc titulo: Incipit sermo S. Augustini de SS. Machabæorum kal. Aug.: Quis Leonis Romano pontifici asserere audeat sermonem quem ipsa Romana Ecclesia hoc antiquissimo testimonio ad eodem abjudicat? Posteriorum itaque temporum errore factum est ut in collectionibus 2, 3 et 4, quæ sequioris ætatis sunt, Leonis ascriberentur. Hoc enim documentum nobis evidentissimum est.

Adde quod hic sermo solemnitate Machabæorum in ea urbe in qua habitus fuit celeberrimus indicat. In Africa quidem celebris fuisse cognoscitur tum ex Carthaginiensi, veteri Calendario, quod Mabillonius in Analactis vulgavit, tum ex Augustini serm. 300 et 301, de eodem festo editis, qui hujus quoque sermonis eum auctorem confirmare queunt. At Romæ Leonis ætate nullum de Machabæis festum celebratum fuisse, ex eo colligitur, quod nulla ejus festi Missa notetur kal. Augusti non solum in antiquissimo Sacramentario Leonis attributo, quod secundo tomo receditur, verum etiam in priori Sacramentario Gregoriano, quod ex duobus mss. Ludovicus Muratorius typis impressit Liturgiæ Rom. veter. tomo II. Quod si in vulgato Galatiano istud festum ascribitur, hoc non esse primum Sacramentarium Gelasianum, et nonnulla posteriora additamenta suscepisse certum est. inter quæ recensendam esse Missam de Machabæis, ex ipso Missæ hujus defectu in posteriori Sacramentario Gregoriano quisque intelliget. Addito autem hæc induci potuit ex aliqua Ecclesia ubi Machabæorum festum peragebatur, uti Leonis quo se tempore peragebatur in Gallia; unde eorum festum signatur in Calendario Polemii Silvii, quem Gallum scriptorem fuisse et scripsisse in Gallia per obabimus in observat. nibus ad serm. 85, num. 4.

Accedit inscriptio a pluribus edita et novissime recusa a P. abb. Monsacrato in opere de Galenis S. Petri pag. 48, in qua de templo S. Petri in Vinculis hæc inter cætera leguntur:

Hoc Domini templum Petro fuit ante dicatum,
Tertius antistes Syrus sacraverat olim,
Civili bello destructum post fuit ipsum.
Eudoxia quidem totum renovavit ibidem:
Pelagius rursus sacravit papa beatus,
Corpora sanctorum condens ibi Machabæorum.

Si hæc inscriptio esset antiqua, genuinamque referret historiam, ita ut ante Gregorium Machabæorum celebritas sub Pelagio Romæ cœpisset, adhuc sermo Leonis tribui non posset. Tandem formula charissimi, quæ initio captis 3 inseritur. Augustino quidem familiaris, a Leonis autem consuetudine alienissima est; hocque indicium sermonem Leonis suppositum fuisse vehementius confirmat.

453 SERMO XIX [Al. inter Leoninos serm. LXXII].

In Natali sanctorum septem fratrum martyrum Machabæorum.

In appendice nunc primum collocatus, quia non Leonis, sed Augustini est.

CAP. I.—Gratias, dilectissimi, b Domino Deo nostro, quod quanta sit hujus diei solemnitas, etiam si ego

* Hæc ergo Eudoxia, quæ hoc templum civili bello destructum renovavit post Xystum, quæque hodie dicitur ab Hierusalem Romam detulisse vincula Petri, non est Eudoxia Valentiniani III uxor, ut Quesnellus putavit.

† Quesnellus adiecit, et dedicatione Ecclesiæ, eo quod in sermone etiam de Ecclesiæ dedicatione ag-

A tacitæ, conventus vester ostendit. Tam conspiranti enim studio et devoto animo convenistis, ut a festiuitatis magnificentiam, etsi sermo non indicet, congregatio tamen ipsa testetur. Et recte: duplex enim causa laetitæ est: in qua et a natalem ecclesiæ colimus, et martyrum passionem gaudemus; nec minus erit digne Ecclesia horum exultat martyriæ, quorum ornatur exemplo. Causam ergo solemnitate hodie, dilectissimi, 454 plenissime sacræ historiæ

tur. Sed in nullis mss. hæc additio invenitur.

b Vulgati posteriores prima editione inserunt verbum agamus, quod delendum putavimus auctoritate prima editionis, et nostrorum codicum collectionum 2, 3 et 4.

c Cod. B. rb. collect. 2, solemnitate.

d Ecclesiæ natalis pro die dedicationis accipitur.

lectione didicistis, nec latere vos potuit quem in tanto rerum gestarum ordine exceperitis auditum, cum gloriosam septem martyrum marem exultanti et non tacto honoraretis affectu, in singulis quidem filiis passam, sed in omnibus coronatam. Subsecuta est enim felici exitu, a quos invicto præmissi horiatu. Beata genitrix, beata progenies, memorabilis præcedentium fortitudo. Nam cum in illo ordine mortium, et in illa dispositione pœnarum, id sævissimi regi excogitasset impetras, ut victoriam sibi et de primis promitteret, quos sine tolerantia cruciaret exemplo, et de postremis, quos in supplicio torqueret alieno, multiplicatae sunt martyrum palmæ, et dum singuli in omnibus vincunt, præter coronas proprias, omnes acquisiverunt septenas.

CAP. II.—Sed hæc ad fructuosam recolenda sunt aurium voluptatem. Inflat scientia (I Cor. viii, 1), nisi adificet obedientia. gravant audita, nisi suscipiantur imitanda. Nec enim quia cessavit persecutor et tortor, quia omnes jam Deo militant potestates, desunt Christianis. **455** Quos superent, passiones. *Fili, inquit, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem (Eccli. ii, 1); et Apostolus dicit: Quicumque in Christo pie volunt vivere, persecutionem patiuntur propter justitiam (II Tim. iii, 12).* Qui ergo putas quiescisse persecutionem, et nullum tibi cum hostibus esse conflictum, intimum cordis tui scrutare secretum, et omnes recessus animæ tuæ diligens explorator ingredi; et vide si nulla te impugnat adversitas, si nullus tyrannus vult in mentis tuæ arce dominari. Noli cum avaritia pacem firmare, et iniquorum quantum incrementa contemne. Superbiæ concordiam nega, et magis time in gloriam suscipi quam in humilitate calcari. ^f Dissociare ab ira, nec dolorem inflammet invidiæ cupido vindictæ. Renuntia voluptati, avertere ab immunditia, pelle luxuriam, fuge iniquitatem, ^g obvitare falsitati; et cum videris te multiplicem habere pugnam, tu quoque, imitator martyrum numerosam, quære victoriam. Toties enim peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur; et *pretiosa in conspectu Domini etiam ista mors sanctorum ejus (Ps. cxv, 15)*, ubi homo occiditur mundo, non interitu sensuum, sed sine viti-
C

CAP. III.— Si ergo, charissimi, non ducitis cum infidelibus jugum (II Cor. vi, 14), si peccatores esse desinitis, et nullis carnalium cupiditatum tentationibus ceditis, solemnem hanc diem legitime celebratis; et non solum martyres ac martyrum matrem, sed etiam illius memoriam justo honore venerimini, qui hoc die antiquam festivitatem hujus loci consecratione geminavit: magnificus quidem structor parietum, sed magnificentior ædificator animarum,

^a Ms. Casanat., quos munitos præmisit; sed cum cod. Barb., pro horiatu habet ornatu.

^b Solus cod. Casanat., morientium.

^c Mss. Casanat. et Barb. collect. 2, ad infructuosam.

^d Addidimus omnes ex mss. collect. 2 et 4.

^e Editi ante Quesnellum, recursus, perperam.

^f Ms. Barb., Dissocia te ab ira.

^g Sic ex prima editione ac mss. collect. 2 et 3. Vulg., omite falsitatem.

^h Editi, non terminatione sensuum. Correximus ex duobus mss. collect. 2.

ⁱ Ita emendavit Quesnellus, ut etiam in nostris codicibus legitur. Al., creditis. Mox adverbium legitime sententiæ maxime congruum adjecimus ex laudatis mss. collect. 2.

^j Cum hic sermo a Leone habitus crederetur in ecclesia S. Petri in Vinculis, Sixtum III hujus ecclesiæ consecratorem hoc loco designari omnes hæcenus existimaverunt; unde etiam Quesnellus postillam huic textui affixit *Sixti III elogium*. Sed cum hujus sermonis auctor Sixti Augustinus, ut in admonitione

A ultra sui terminos opera pietatis extendens, ut utilitatibus institutionum ejus etiam in ipso frueretur devota posteritas, et habitando quod condidit, et faciendo quod docuit.

CAP. IV.— Omnia ergo, dilectissimi, quæ oculis cernitis, mente meministis, ^l ad profectum vestræ ædificationis assumite, et ita unusquisque vestrum præparato a majoribus **456** utatur habitaculo, ut in seipso meminerit templum Dei esse fundatum. Nihil structure suæ pravum, nihil supponat infirmum; sed vivis et electis lapidibus congruendo, per indissolubilem connexionem crescat in Dominici corporis unitatem: auxiliante ipso angulari lapide Deo et Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XX.

De Transfiguratione Domini.

Nunc primum editus ex ms. Patavino S. Antonii, Leoni perperam tributus.

CAP. I.— Hodie, fratres charissimi, solemni ter colimus diem illius scilicet qui cum Patre omnia gubernans, condidit omnem diem; Verbum, inquam, quod in principio dixit: *Fiat lux, et facta est lux (Gen. i, 3)*. Ipsius caro hodie in monte clarificata est, utpote textus narrat evangelicus. In monte ante duos vates tresque discipulos transfiguratus est Dominus; scilicet ut nobis spem suæ Divinitatis donaret, suam præ nive faciem candidam eis voluit demonstrare. Si quis vero hos nocere voluerit vates, curat ad evangelistarum sublimissimas voces. Verum si cuilibet Lucas a duobus superioribus dissentire videtur, propter quod non post dies sex, sed post dies octo hanc Domini claritatem ostensam fuisse perhibet (*Luc. ix, 28*), grammaticorum currat ad tropum. Est nempe apud eos tropus, qui syllepsis dicitur, ubi pro uno multi, et pro multis unus comprehenditur, atque totum pro parte, et pars pro toto accipitur; sciatque Lucam nihilominus tropice descripsisse diem quando promissum est; atque illum quando completum est, in suo Evangelio comprehendisse. **457** Videlicet quando Dominus hoc promiserat, vespere erat; et cum transfiguratus est, mane nihilominus apparebat. Matthæus vero et Marcus prætermittentes dies promissionis et transfigurationis, solummodo integræ sex medios maluerunt tradere recordationi perpetuæ.

CAP. II.— Verumtamen si aliquis dicat cur ante duos vates et tres discipulos voluit transfigurari; reminiscatur ipsius luculenti primi sermonis Domini; ipse inquit Judæis: *In lege vestra scriptum est quia duorum hominum sit verum testimonium (Joan. viii, 17)*. Ut autem seipsum ostenderet esse qui dixit

ostendimus, omnis de Sixto III opinio evanescit. Si vero ille ipsum sermonem in Hipponensi ecclesia recitavit, alicujus prædecessoris sui elogium hic attexere voluit. Cum porro idem doctor serm. 300 de Machabæis disserens basilicam in eorum honorem Antiochiæ quidem, non autem in ecclesia, ubi loquebatur, dedicatam memoret num. 6, in præsentibus quoque sermone habito occasione dedicationis ecclesiæ, quæ in diem Machabæis sacrum incidat, de utroque argumento sanctorum martyrum et dedicationis sibi egisse videtur.

^k Cod. Barb., utilitate.

^l Quesnellus vocibus ad profectum præmisit conjunctionem et, quæ non satis congrua, a plerisque nostris codicibus et anterioribus etiam editionibus abest.

^m Antiquissimus cod. Vat. 3836, superponat. Dein cod. Barb., lapidibus congerendo indissolubilem connexionem, crescat in Dominici operis unitatem.

ⁿ Voces, ipso angulari lapide Deo et, antecedentibus congruentes adjectæ fuerunt ex antiquissimo Vaticano 3836.

Moysi : *Ego sum qui sum, et hæc dices filiis Israel : A* *Qui est misit me ad vos (Exod. iii, 14) : quique eumdem Moysem ob liberationem filiorum Israel ad Pharaonem miserat, et ei in monte Sina legem dederat, atque prophetam Eliam igneo curru in aereum cælum devexerat, hos testes ad suæ claritatis transfigurationem divina potestate cum discipulis contemplandam perduxerat; nimirum unum eorum revocans a limine mortis, alterum a translatione paradisi. Nullus enim scire poterat sepulcrum Moysi, nisi qui jussit et ad se eum perduxit; et nemo qui esset Elias translatus cognoverat; nisi qui eum ad se vocaverat. Hic est enim Unigenitus Patris, qui propter humani generis redemptionem effici voluit primogenitus matris. In hac namque hodierna transfiguratione coadunare voluit utriusque paginæ concordationem. Ut enim ostenderet se esse legis Dominum et prophetam, hos voluit perducere ad testimonium evangelistarum. In hac siquidem transfiguratione placuit ei, dispensatori Patris ostendere Filii dispensatorem, scilicet Petrum Moysi, et castum veterem casto novo demonstrare voluit, Eliam Joanni. Duos soles in monte cernebant hodie discipuli, unum, qui ab eis omnibus contemplabatur in firmamento, et alterum, qui splendidius eo fulgens a vatibus et discipulis cernebatur, facies Jesu. Hic vero Sol, qui in monte rutilabat, illum qui in firmamento est sua potentia illustrabat. Iste namque Sol justitiæ ardens et lucens; ardendo enim in se accendit fideles, luendo illuminat omnes. De isto namque Sole ait Joannes : *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. i, 9).**

CAP. III. — Verum ut claritas illius nobis certo certius insinuaretur, postquam in aliam speciem vultus ejus transfiguratus est, et a nube lucida cum apostolis obumbratus, a Patre veraciter est clarificatus : *Hic est, inquit, Filius meus charissimus, ipsum audite (Luc. ix, 35).* Discipuli vero tantam vocem non ferentes, ceciderunt in faciem, recedentibusque Moysæ et Eliæ, remansit sola soboles divina, quæ erigens eos inquit : *Nolite timere, quod est dicere : Timeant illi, qui non credunt, timeant quos phantasmata illudunt. Vos, qui Patris Filio obeditis, ejusque arcanis secretis interestis, quam ob rem timidi estis? Atamen sancti discipuli 458 respicientes, neminem viderunt, nisi solum Jesum; ut liquido demonstraretur quia vox quæ missa fuerat, non Moysi, non Eliæ, sed unigenito Filio solummodo congruerat. De hac quippe visione quidam sacundissimus poeta admiratur atque collaudat meritum horum trium apostolorum dicens (Sedulius, l. iii, v. 284 seqq.) :*

O meritum sublime trium, quibus illa videre
Contigit in mundo quæ non sunt credita mundo!
Quid? quod et Eliam, et clarum virtute Moysem
Ignotos oculis viderunt lumine cordis.
Ut major sit nostra fides, hunc esse per orbem
Principium ac finem, hunc Alpha videlicet et Ω :
Quem medium tales circumfulsere prophetæ.
Alter adhuc vivens, alter stans lumine vitæ :
Sidereoque sono, Meus hic est Filius, æternus,
Ostendit verbo genitum vox Patria Christum.

Hinc namque Moysi deprecanti atque dicenti, *Ostende*

mihi gloriam tuam, ait Dominus : Non poteris videre faciem meam; non enim videbit me homo, et vivet. Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram; cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, et protegam te dextera mea, donec pertranseam, tollamque manum meam, et videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris (Exod. xxxiii, 18, 20 seqq.). Quidnam, dilecti-simi, est hoc? quidnam est hoc? Numquidnam Dominum nemo vidit umquam? Numquidnam mentitus est unus horum, qui dixit : *Deum nemo vidit unquam, nisi Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit (Joan. i, 18)?* Numquidnam omnipotens Pater incapibilis et immensus, atque invisibilis corporeus esse creditur, aut membra illi ascribuntur corporalia, ut referatur eum habere posteriora? Magnum est hoc, profundum est hoc; et tantillis tam profundum rivari non est facile. Sed illi soli esse aperiendum, qui cum vult, brutis animalibus aperit os ad loquendum. O sancte Spiritus nobis resera hoc summum Patris eloquium. Attendite diligentius, attendite, dilectissimi, cautius, et una mecum hic vestrum parate animum.

CAP. IV. — *Cum pertransiero, inquit Dominus, videbis posteriora mea, faciem meam videre non poteris (Exod. xxxiii, 23).* Facies namque Domini incomprehensibilis Deitas; posteriora vero ejus Filii credenda est assumpta humanitas. Profecto per faciem, quæ prima pars est corporis, Divinitas insinuat ante omnia sæcula; posteriora vero Christi humanitas est, quæ in ultima ad nos per Inviolatam venit Mariam tempora. In hac siquidem die, quod suo famulo promisit Moysi, fideliter per Filium Pater complevit. De hac quidem solemnitate hujus diei David ait : *Confessionem 459 et decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento (Ps. ciii, 1).* Confessionem et decorem indutus est Christus, cum gloria paternæ vocis glorificatus est : amictus est lumine sicut vestimento, cum solis splendore suum discipulis coruscantem ostendit vultum. De hac quoque solemnitate Habacuc propheta mirabatur, cum ab ipso decantabatur : *Domine, audivi auditum tuum et timui, consideravi opera tua et expavi. (Hab. iii, 1).* Numquid fabricam mundi iste miratus expavit? Non. Sed quid miratus expavit? Audi quid sequitur : *In medio, inquit, duorum animalium cognosceris. O charissimi, quid est in medio duorum animalium cognosceris? Nisi aut in medio duorum testamentorum, aut in medio Moysis et Eliæ cum eo hodie in monte sermocinantium. Hic namque est lapis angularis, in quo 460 uterque paries meruit copulari, scilicet vetus Testamentum, et novum. Vetus significatum est per Moysem et Eliam, per quos lex et prophetæ designantur. Novum vero per Petrum et Jacobum et Joannem, per quos sanctum et venerandum designatur Evangelium. Sive per Moysem et Eliam prior ille Judaicus populus, per Petrum, Jacobum et Joannem populus designatus est gentilis. Hic vero est populus ambulans in tenebris, qui vidit lucem magnam; ad quam lucem nos Unigenitus Patris perducit contemplandam in illa patria, in qua justi fulgebunt sicut sol, et ipse Deus erit omnia in omnibus, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, et glorificatur Deus per numquam finienda sæcula sæculorum. Amen.*

OBSERVATIONES

IN

SERMONES S. LEONIS MAGNI.

461 IN SERMONE III.

Quo sensu S. Leo petram, supra quam Christus Ecclesiam edificavit, de fide solida accepit.

1. His Leonis verbis serm. 3, c. 2 : *Soliditas illius*

PATROL. LIV.

fidei, quæ in apostolorum principe est laudata, perpetua est, istam annotationem Quesnellus subjecit. Explicat verba Christi Domini, quæ consequenter describit; asseritque soliditatem fidei, quæ in Petro laudata est, esse petram illam super quam se Ec-